

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Լ. ԽՈՒՂՈՅԱՆ

37:3K

Խ-96

10000

371.398

1001 = 1001 A

ԱՇԱԿԵՐՏԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ
ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՅԵՎ
ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Գ
Գ
Գ

Այս աշխատութեան նպատակն է ծանօթացնել ծնողներին ընտանեկան դատախարակութեան գլխավոր խնդիրներին և կազմակերպական մեկերն, առջին հերթին նկատի ունենալով աշակերտի բնասանկան դատախարակութեանը:

Դատախարակութեան բնագոյառուս վերջին 4-5 տարուս համ կոմ (ք) կուսակցութեան և խորհրդային իշխանութեան պատմական նշանակութեան ունեցող գործունեները մի շարք կարևորագոյն խնդիրներ առջադրեցին, կազմած անոց անբնգն կոմ, դատախարակութեան հետ:

Սորհրդային դարացն այդ մասնակալըջանուս խորք նվաճումներ ունեցով, կարգ-պահութեան դիտական հիմունքներին արքա-գետեուս և բնգւանբապես աշխատանքի վորակը բարձրացնելու ուղղութեամբ. սակայն յեթև կոմ դատախարակութեան նիմնական սկզբունքներ մասին գոչ մի տարաւայնութեան չի կարող լինել, այգա կան դժգորութեաններ գատախարակութեան կարցերի կոնկրետացման բնագոյառուս, վորտեղ կարցերը գետ բաժականալով ուսում-նասիրովան և դիտականորեն մշակովան չենտ Այդ աճկել մեծ շաճով վերաբերուս և մասնագորպակես ընտանեկան դատախարակութեանը, վորի մասին վերջին տաջիններուս յի յեղել վոչ միայն վորեն մշակովան դիտական աշխատութեան, այլ չի յեղել գրեթև նախնիակ մաքցիի փոխանակութեան:

Հաճիլ աննելոյ այս հանգամանքները՝ զանուս կեմ, վոր այս աշխատութեանն ալատ չի թիրութեաններից, և շատ շորհակալ կլինեմ, յեթև մեք մանկաճարմներն ու ծնողներն ազնեն իրենց ջննագատութեամբ և ցուցումներով (հարցն՝—Յերեան, Ալլահմերգոյան փոգոց, Ա 11, Մանկագորմութեան—Մանկաբանութեան Գիտանաագատական Ինստիտուտ, Լ. Սուգոյանին):

Լեղիմակ

5976

A $\frac{\pi}{11997}$

Գտ. խմբագիր Վ. Գ ա լ յ ա ն

Տեխ. խմբագիր Գ. Ա ե ն յ ա ն

Լեղվ խմբագիր Հ. Գ ե ա բ ո ս յ ա ն

Մքաղդրիչ Հ. Գ ու խ ո ս յ ա ն

Հրատ—3477, Գլավ 258, Գտագիր 1159, Տէրամ 1.060

Հանձնովան և արտադրութեան Ծ ե ո կ տ ե մ բ ե թ ի 1935 թ.

Մտքագրովան և ապկու 11-նոյեմբերի 1935 թ.

Գեակրատի Տգարան, Յերեան, Գնուսնի Ա 4

1. ԱՇԱԿԵՐՏԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԳԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆ
ԸՆՏԱՆԻՐՈՒՄ

Խորհրդային յերկրում աճող սերնդի վրա ամենախոշոր և վերին աստիճանի պատվավոր պարտականություն և զբոլում— այդ սերունդն այնպիսի գաստիարակություն պետք և ստանա, վոր ի վիճակի լինի կոմունիզմ կառուցելու և՛նկ. Լենինը մեր յերեխաների մասին ասել և, վոր նրանք յկտեսնեն կոմունիզմի բարգաձանումը», վոր նրանք յլրիվ չափով կողովեն հեղափոխականների կրած գոհարկությունների և շարչարանքների պատուհաներից: Աինչև հիմա միայն հեքիաթի մեջ ևր խոսք լինում այն մասին, թե ինչքն կտեսնեն մեր մանուկները, իսկ հիմա, ընկերներ, գուք պարզ տեսնում ևք, վոր սոցիալիստական հասարակակարգի մեր հիմնադրած շինքն ուտոպիա չի: Մ՛լ ավելի ջանասիրությամբ այդ շինքը կկառուցեն մեր մանուկները» (1919թ, մայիսի 1-ին Կարմիր հրապարակում Լենինի արտասանած ճառից):

Այդ ժամանակաշրջանում խորհրդային յերկիրը կոմկուսակցության ղեկավարությամբ և ընկ. Ստալինի առաջնորդությամբ անցել և սոցիալիզմի կառուցմանը: Առաջին հնգամյակին ավարտելից չորս տարում, մեր յերկրի դեմքը միանգամայն փոխվեց. յեսամնաց պարբային յերկրից Միությունը դարձավ ինքուստրիալ պարբային յերկիր՝ մեքենայացված և կոյնկալիվաղված գյուղատնտեսությամբ: Յերկրորդ հնգամյակը նոր խընդիրներ առաջագրեց, Կառուցվում և անդասակարգ հասարակակարգ: Երբված և նոր մարդու, բաղմանկողմանի վարդացած մարդու գաստիարակման խնդիրը» (Լենին): Նա պետք և յույացնի ղիտությունները, առանց վորի անկարող կլինի սոցիալիստական հասարակակարգի կառուցման աշխատանքներին մասնակցելու: Նոր մարդուց պահանջվում և արտադետել տեխնիկային, պահանջ-

վում և տիրապետել աշխատանքի կուլտուրային: Նոր մարդուք
պահանջվում է լինել կերթ, կուլտուրական և զինված կոմունիս-
տական բարոյագիտությամբ, կարողանալ անհատական շահերը
համակցել կոլեկտիվի շահերին, յեթեարկել կոմունիստական հա-
սարակակարգ կառուցիչու գործին: Թե Մարքսը, թե Լենինը և
թե Ստալինը խոչոր նշանակութուն են տվել աճող սերնդի դաս-
տիարակության հարցերին: Խորհրդային յերկրի մանուկները
պետք է լինեն առողջ, մաքուր, նրանք պետք է սովորեն և
աշխատեն՝ վորպես սոցիալիզմի մարտիկներ (վորպես բողոքիկներ):
Այդ առումով մեծ աշխատանք է պահանջվում խորհրդային
դպրոցից: Այդ պատասխանատու քաղաքական խնդրում ծնողնե-
րը պետք է ոժանդակեն դպրոցին:

2. ՄԱՆԿԱՆ ԵՐԶԱՊԱՍԸ

Մեր յերեխաները գեռևս լավ չեն ուսումնասիրված, սակայն
մի բան ակնհայտ է, վոր մեր յերեխաները մեծ շափով տարբեր-
վում են մինչ-հեղափոխական շրջանի յերեխաներից: Այդ տար-
բերությունը մեր յերեխաների մի շարք դրական հատկություն-
ների մեջ է գտնվում, այնպիսի հատկություններ, վորոնք չկա-
յին մինչ-խորհրդային յերեխաների մեջ, հատկություններ, վոր
հաճախ չեն տեսնում կամ չեն ուզում տեսնել ծնողներից վոմանք:
Հենց այն ակնհայտ փաստը, վոր մեր յերեխան անում և դաս-
տիարակվում է սոցիալիստական շինարարության շրջապատում,
վոր նա չի կրել ցարական և դաշնակցական ուժի մի ազդեցու-
թյունը, ականատես չի յեղել դադրելի տեսարաններին, այդ ար-
դեն մեզ համար խոչոր դրավական և հանդիսանում յերեխաների
դաստիարակության գործը լավ հիմքերի վրա դնելու:

Մեր յերեխաները գիտեն նոր կյանքը, գիտեն մեր թշնա-
միներին, տեսնում են մեր պայքարը և մասնակցում են այդ
պայքարին:

Դպրոցում վերացվել են հին դպրոցի բացասական կող-
մերը՝ ծեծը, յերեխայի ինքնասիրության ճնշումը, կեղծիքը,
անմիտ ու անիմաստ ներշնչումները, սնտիապաշտությունը:
Դրանց փոխարեն մեր դպրոցականի առջև դրվում է գիտակցա-
կան գիտցիղլինա, գիտությունների հիմունքներին տիրապետելու:

իրական գիտելիքներ ստանալու խնդիր: Մեր յերեխաները ձեռք են բերել լայն աշխարհայացք, ձեռներեցություն, հասարակական կյանքին և պայքարին մասնակցելու կարողություն: Նայեցեք ձեր շուրջը, կարդացե՛ք մեր մամուլը — մեր յերկրի զանազան անկյուններում ամեն որ նոր բան կտեսնե՞ք ու կլսե՞ք. մի տեղ 12 տարեկան յերեխան նոր յեղանակով պլաների մոդել և կառուցել, վորը 500 մետր բարձրացել և. մի ուրիշ տեղ ելեկարոֆոնի նոր ձև և հնարել և այլն և այլն: Ամենուրեք նրանց մեջ նոր կյանքն և խոսում:

Յերեխաներն զգում են, թե ինչ խնամքով են մեր կուսակցությունը և իշխանությունը վերաբերվում դեպի մանուկ սերունդը: Դուք տեսել էք մեր յերեխաների յերթը տոնակատարություններին, պիտներական հավաքին. ինչ սիրով և աշխուժությամբ նրանք, համակլտժ բարձր հույզերով, քայլում են ուրախ և լուրջ: Այդ լրջության մեջ կա ապագայի մեծության և վեհության գիտակցություն:

Միլիոնավոր յերեխաներ մասնակցում են զանազան արտագործական խմբակների աշխատանքներին — պատանի բնասերների, տեխնիկա ուսումնասիրողների, ֆոտոխմբակի, ռադիո սիրողների, զբահան խմբակի, ֆիզկուլտուրնիկների աշխատանքներին և այլն, և այլն: Դրանք բոլորը լրացնում են զպրոցի աշխատանքները: Յե՛վ այդ մասսայից և, վորից խորհրդային յերկիրը ստանալու յե իր ինժեներները, տեխնիկները, գյուղատնտեսները, բժիշկները և մյուս մասնագետները: Հին թղթախաղին, վեպ խաղալուն փոխարինել են լրագիրը, զիրօքը, վալեյբոլը, վոսոնք անմատչելի էյին նախահեղափոխական յերեխային: Ահա ինչ և ասում Մաքսիմ Գորկին. ժամանակակից մեր յերեխաների մասին:

«Ինձ ուղղած մանուկների նամակներից յես տեսնում եմ վորքան խորն և թափանցում մեր յերեխաների գիտակցության մեջ նոր կուլտուրայի անման պրոցեսը: Յերեխաների յերգերից տեսնում ես, թե վորքան խորն և զարգացել նրանց մեջ հասարակական շահերի գիտակցությունը, վորքան մոտ և նրանց զպայմունքին արագընթաց իրականությունը, վորքան զեղեցիկ գիտեն նրանք այդ իրականությունը: Ժամանակակից մեր յերեխաների խմտությունը, թվում է, վոր բոլորովին այլ է,

քան հայրերի իմաստությունը: Յերեխաներն աճում են վորպեւ կռիկախիխատներ— ահա մեր իրականության խոշորագույն նըվաճումները:

Ծիշա ե ընորոչում մեծ դրողը մեր յերեխաներին:

Մեր յերեխաները կտրված չեն հասարակական յետուն կյանքից:

«Պրավդա»— յի 1935թ. մարտի 6-ի առաջնորդողը դաստիարակության խնդիրների մասին՝ մի ամբողջ ամիս բոլոր կռիկատիվների և դպրոցների ուսումնասիրության առարկան եր դարձել. բացատրում և մասնայականացնում եյին «Պրավդա»— յի դրույթները:

Ահա ձեզ մի պիտների նամակ.

«Որեցոր բարձրանում ե դիսցիպլինա պահպանելու գիտակցությունը. դիսցիպլինայի գիտակցության հետ միասին բարձրանում ե նաև ուսման վորակը: Առաջ յես Ֆիզիկա չեյի սիրում, վորովհետև չեյի դրադում. այժմ յես ըսվ դում եմ, թե ինչ մեծ նշանակություն ունեն դպրոցական բոլոր առարկաները: Գասատովի հետ միասին կարգի բերինք բարոյատրիան, փորձեք ենք կատարում, փորձանոթներ և դործիքներ ենք պատրաստում, և մենք հիմա միայն դում ենք, վոր Ֆիզիկա յենք սովորում»:

Այդ նամակը բացատրելու չե Ամենուրեք մեր յերեխաների մեջ բեզմեալոր աշխատանքներ են տեղի ունենում: Հետևիցեք «Պիտներ կանչ»— ին, «Пшоперская правда» և մյուս մանկական թերթերին, և դուք կտեսնեք բազմաթիվ նամակներ այդ ուղղությամբ. մի տեղ յերեխան այս կամ այն դյուտարարությունն ե արեղ, մի ուրիշ տեղ՝ հասարակական աշխատանք: այս կամ այն շնորհալի գործն ե կազմակերպել: Մեր յերեխաների մեջ անսահման ձեռնբեցություն կա:

Մեր մանուկների մեջ կա անսահման կորով և սեր դեպի հասարակական աշխատանքը, դեպի պետական-հասարակական սեփականությունը: Նրանք ընդունակ են հերոսական քայլերի:

«Պիտներ կանչ»— յի 1935թ. 26-15-ում թղթակցություն կա այն մասին, թե ինչպես 14 տարեկան պիտներ ԳՈՒՎԳԵՆ ՄԻՔԱՅԵՆԻՉԱՆԸ Հարայազ կայարանի մոտ փրկում ե գնացքը՝ ժամանակին հայտնելով սեղը ճեղքված վինեղու մասին:

1934 թ. դեկտեմբերի 18-ի համարում նույն Վիտնեք կանչե-
լոց մենք իմանում ենք, վոր փոքրիկ պիտներ ՍՍՄՎԵԼ ԽԱՉԱՏԸՐ-
ՅԱՆԸ Ջաշուպից քաղաք գնալիս տեսնում է, վոր լերկաթգիծը
քանդված է, շուտով պետք է անցնի №—67 գնացքը, ժամանակը
կարճ է, նա հետ է վազում Ջաշուպ կայարան՝ իմաց տալու-
այդտեղից հոր հետ վազելվազ կարմիր դրոշակներով, հրթիռնե-
րով շտապում են քնասված տեղը. հենց գնացքը մոտենալիս նը-
րանց հաջողվում է կանգնեցնել գնացքը:

Նման հերոսություններ խորհրդային յերկրի լերկիաների
մոտ՝ յեղակի չեն: Թերթեցնք Վիտնեքսկայա պրավդա-ն, մանկա-
կան մյուս թերթերը, և դուք բոլոր համարներում ել կկարդաք
մեր մանուկների հերոսություն, ստեղծագործություն մասին,
դուք կանանք՝ ինչ անսահման նվիրվածություն կա դեպի խորհրդ-
ային հայրենիքը: Դարերի ընթացքում աշխատավորության
ենչված ընդունակությունները հնարավորություն են ստացել
լույս աշխարհ գալու: Յե՛վ այդ աշխատավոր մասսայի յերկիա-
ները բոլոր բնագավառներում ել արտասովոր շնորհք են հայտ-
նաբերում: Այն շնորհքը, վոր մինչ հեղափոխությունը միայն
և միմիայն Թիբոզ դասակարգին եր վերադարձվում, այսօր այլ-
ևս գտարել և մենաշնորհ լինելուց և դարձել և մասսաների
պատվի գործը:

3. ԵՐԱՎԱՏԻ ԱԶԴՆՅՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մեր յերկիաների դասախարակությունը գործում խոշոր դեր է
խաղում միջավայրը: Յեթն մի կողմից պրոլետարական և կուլտու-
րական կազմակերպված շրջապատը, խորհրդային կարգապա-
նությունը, հասարակական կյանքը, կուլտուրական նոր վերելքը և
նոր կենցաղը բարենպաստ ազդեցություն են ունենում մեր յերկիա-
ների դասախարակման վրա, մյուս կողմից՝ մենք մինչև օրս շատ հա-
նախ կանգնելու ենք նաև մի շարք բացասական յերևույթների, վո-
րոնք քայքայիչ ազդեցություն են թողնում մեր յերկիաների վրա:
Այդ բացասական յերևույթները մեծ մասամբ սկիզբ են առնում և
անվում են դասակարգային թշնամի տարրերից: Դեռևս կան
հին հագեբանություն ունեցող մեռնող դասակարգի մնացորդներ,
վորոնց մեջ արմատացած են կապիտալիզմի հետքերը, անհոգա-
տար վերաբերմունքը դեպի պետական սեփականությունը, գըս-

փողական ձգտումները և աչքակապուժյունն աշխատանքի մեջ։
Կան մեզ մոտ նաև ընտանիքներ, վարտեղ դեռևս կան նա-
ցիոնալիստական և կրոնական տենդենցները։ Մեր կենցաղում
վորոշ ընտանիքներում դեռ իսպառ չեն վերացվել հարեցողու-
թյունը, կովարարությունը, կեղտոտությունը, սանձարևակությու-
նը, մեջլանական ձգտումները, անօրինակ և սրիկայական վերա-
բերմունք գեպի մի ուրիշը, խուլիգանական արարքներ ան-
գամ. ահա անխնայ անցյալի խայտառակ մնացորդները, վոր
մերթընդմերթ հանդես են գալիս։ Այդ յերևույթները, ճշմարիտ
և, սակավ են, բայց դեռ վոչնչացված չեն։ Յերևան ևն դավիս
փողոցում, բնտանիքում, կի՛նոյում, թատրոնում, նույնիսկ զըղ-
բոցում, և գլխավորն այն է, վոր այդ բոլորն անկասկած ազգում
են յերեխաների դաստիարակության վրա։

«Պիոներ կանչ»-ի այս տարվա №13-ում տպված է, վոր Վազ-
պատի շրջանի Արդալուչս գյուղի պիոներ կուլվար Պահևը միշտ խը-
մում է, յերեխաների մեջ վատ սովորություններ և տարածում, մի
քանի պիոներուհիների վատ բովանդակութամբ նամակներ և
գրեր։—Մի՛թե այդ խուլիգանությունն չի։

Նույն «Պիոներ կանչ»-ի 193 էթ. №57-ում «Պիոներ կանչ»-ի
բրիգադը գեկտեմբերին կատարած իր հետազոտությամբ Նաբ-
Պոսի անվան դպրոցում հայտնաբերել և մի շարք խուլիգանական
տարրեր, վորոնք թունավորում ենին մեր յերեխաների միջավայրը։

Աշակեղաներին ծեծելու, ահաբեկելու և դասերը խանդարե-
լու փաստեր ել կան. վորոնց հեղինակները նույն շեքոտներն են։

Դրանք այնպիսի փաստեր են, վորոնց կողքից չի կարելի
սառնասիրտ անցնել։ Դպրոցի վարչությունը ղեմել և միլիցիայի
օժանդակության։ Սակայն միայն միլիցիան, ասանց հասարա-
կայնության ոգնության, չի կարող վերացնել այդ բացասական
յերևույթը։ Թորհրդային հասարակայնությունը, ծնողները, դա-
սատուները, պիոներական և կոմսոմոլի կազմակերպությունները
բոլորն ել պետք և պայքարեն կազմալուծող նման դեպքերի դեմ։

Այդպիսի յերևույթներ ել յեղել են։ Կան դեպքեր, յերբ
յերեխան փողոցում ընկնում և սողկուլյանտների, նախկին կու-
լակների և խուլիգանների ազդեցության տակ։

4. ՆՆՈՂՆԵՐԸ ՅԵՎ ՅԵՐԵԿԱՆՆԵՐԸ

Տաս տարեկան Համոն դպրոցից վերադառնալուց հետո,
տանը մարդ չլինելու պատճառով, հաճախ վազում եր փողոց՝
խաղալու Ընտանիքում վոչ մի հակադեմոկրատի, վոչ մի դասախա-

բակչակոն սղխատանք չեք տարվում նրա վրա: Յերեխան այդ բոլորից հետո սովորեց զողանալ, ծխել, խարել, և դարձավ վերին աստիճանի կռպիտ: Յեթե ընտանիքում չկա կարգ ու կանոն, կողմակերպվածութուն, յեթե յերեխայի մոտ մեծերը կըսվում են, հայրույում, կռպիտ են վերաբերվում իրար հետ, կռպիտ են վերաբերվում յերեխայի հետ, բնականաբար այդ բոլոր հասկություններն անցնում են յերեխային: Յերեխան նույնպես կռպատանում և ու գտնում անկազմակերպ:

—Կատարյալ խուլիզան և, յերես և ասել ու վոչ վոքի չի շտում, ծխում և, հայրույում: Վճրտեղից են այդ խուլիզանական սովորությունները: Գանգատվում և Համոյի մալըը, Համոն իրոք և՛ ծխում և, և՛ հայրույում ու ծնողներին կռպիտ պատասխաններ և ասլիտ:

Պետք և միշտ նկատի ունենալ, վոր յերեխան շատ բան սովորում և ծնողներից կամ շրջապատողներից: Ետա յերեխաները ընտանիքում վոչ միայն ընտանեկան վեճեր, կշտամբանքներ են շտում, այլ նուչնիսկ ականատես են լինում ծեծի և հայրայանքի: Հարկավ այդ ամենը չի կարող բացասաբար շանդրադառնալ յերեխայի բնավորության և սովորությունների վրա: Մեծահասակներից շատ քչերն են գրտում հետևում, վոր յերեխաների նկատմամբ այս կամ այն խուլիզանությունն անողին միլիցիային հանձնեն:

Դեպի փոքրիկը, զեպի յերեխան հաճախ խնամքով վերաբերմունք չի լինում: Նույնիսկ լինում են զեպքեր, յերբ զոտնահարվում են յերեխաների իրավունքները, մինչդեռ մեր որենքաները, մանավանդ վերջին որենքը սպեկուլացիայի և մանուկներին այլասերող արարքների զեմ, պարունակում են մի շարք կանխիչ միջոցներ: Սակայն անհրաժեշտ և, վոր յուրաքանչյուր քաղաքացի այդպիսի զեպքերում կարողանա այդ իրավազանցներին հանձնել խորհրդային դատարանին կամ միլիցիային:

Մտերքային յերկրում, վորտեղ անտեսական հեղաշրջման հետ գրվում և նաև մարզկանց վերադաստիարակության, հին հոգևրանութունը փոխելու խնդիրը, պարզ և, վոր մեր շրջապատը պետք և հանդիսանա դաստիարակությանը նպատակող ֆակտորներից մեկը: Անմատթյուն կլինիք, յեթե մենք մեր շրջապատը, մեր հասարակական կյանքը, մեր այսորվա փողոցը հա-

մեծատուքյան մեջ գնեցինք մինչ հեղափոխութեան շրջանի—ցարական ու դաշնակ իշխանութեան որոք զոյուխուս ունեցող կյանքի ու շրջապատի հետ, յերբ մատուցեն ու մարակը, աշխատողները շահագործումը, առևանգումը, աշխատանքը, զոյուխուսն ու ավազակութունը կազմում եյին տիրող կարգերի «սըբազան» հիմքերը: Մեր հասարակական կյանքի դաստիարակիչ ազդեցութեան մասին մենք վերևում խոսեցինք. նայեցնք մեր փողոցը—հեղափոխական յերթեր, պիտեբերական շարքեր, նոր կառուցվող հոյակապ շէնքեր, հեղափոխականների արձաններ, մանկական հրապարակներ, ծաղկանոցներ և այլն, և այլն. դրանք բոլորը նպաստում են մեր յերեխաների դաստիարակութեան գործին, դրանք բոլորը շարժում են մանուկ սերնդի վառ հույզերը, ռժանդակում են կոլեկտիվ դաստիարակութեանը, կուլտուրական նոր կյանք ստեղծելուն:

Թորհրդային յերկրի յերևիան ամենակուլտուրական յերեխան է, վորովհետև թե կուսակցութեանը և թե իշխանութեանը ամէլ են այդպէս լինելու բոլոր նախադրյալները: Սակայն այստեղ նույնպէս զեռ կան վորոշ բացեր. մեկ էլ տեսար մերթ ընդ մերթ յերևան յեկամ այս կամ այն անկուլտուրական յերևույթը: վորի պատճառը նույնպէս հին սովորութեանների մնացորդներն են—հայրոջը, ծեփը, յերեխաների ծխելը և այլն: վորքան էլ մեզ մոտ այդ յերևույթները քիչ լինեն, բայց և այնպէս խորհրդադային վոզը հասարակայնութեանը պետք է անխնա պայքարէ այդ բացասական յերևույթների դեմ. պետք է աշխատի այդ դեպքերը վերացնել, վորովհետև այդ յերևույթները բացասաբար են անդրադառնում մեր յերեխաների կոմպաստիարակութեան վրա:

Կոսպեբաաիվ թագամասում Կուսչուկիինի բանվորի 12 տարեկան աղան—Կոլիկ Հասրաթյանը—գլորոցում յերկրորդ հերթին եր սովորում ժամի 1-ից: Մտողները վատ ծնող չիյին, սակայն հոգ չիյին տարել այն մասին, թե Կոլիկը մինչև ժամը 1-ը մենամենակ ինչի՞նչ է պարտադրու: Մինչև գլորոց գնալը յերեխան մենակ, իրեն ազատ զգալով՝ առանց վորևէ հսկողութեան ընկնում է վատ աղղեցութեանների տակ: Նա ծխել և հայրոյել և սովորում: Այդ առաջադեմ Կոլիկը կարճ ժամանակամիջոցում հետամընաց աչակիրտ է դառնում: Դասատուներից մեկն այդ մասին իմանում է և հայտնում ծնողներին ու դպրոցի վարիչին: Մը-

նողները և ուսուցիչը կարողացան այդ լեքուսյթի առաջն առնելու նրանց հաշոգվեց այնպես անել, զոր կուրիզը գիտակցի իր սխալը իր վատ վարքը կարճ ժամանակամիջոցում յերևիան նորից ուղղվեց, և զրանից հետո բարձրացավ նրա դպրոցական առաջադիմությունը: Թերևս ամեն անգամ այդքան հեշտ չի լինի լեքուսյթին շուտ պոկել վատ ազդեցությունից: Կուրիզի մեջ դեռևս արթուն և ուժեղ ելին առողջ նիւերը: Խուլիզանական արարքները նրա մեջ դեռ ամուր արմատներ չեյին գցել:

Այդպիսի և ավելի վատթար յերևույթներ բուրժուական սկուլաուրական լեքիքներում վոչ թե մեկ, կամ մի քանիսն են, այլ բազմաթիվ են: Բանվոր ֆասակարդի յերևիաները ֆաշիստական Գերմանիայում և այլ յերկրներում ամբողջովին մասանված են անուշադրության և հարկադրված են որվա մեծ մասը փողոցում անցկացնելու: Այնտեղ անապաստանությունն ընդհանուր և սովորական յերևույթ և Վորքան ել մեզանում յերևիաների անկուղաուրականության դեպքերը չնշակի դեպքեր լինեն, այնուամենայնիվ վոչ մի խաբրդային քաղաքացի իրավունք չունի զրանց դեմ չալքարելու:

Այնտեղ, վորտեղ յերևիաների կյանքը կազմակերպված ե, վորտեղ կա հսկողություն, վորտեղ յերևիաների համար լսելացի ժամանց կա, պարզ ե, զոր այնտեղ յերևիան հակում չի ունենա վատ շրջապատի հա մերձեցում ստեղծելու:

Ծնողները պարտավոր են ուշի ուշով հետևել և զբաղվել իրենց յերևիաների դաստիարակության դործով, հասարակքովել նրանց շրջապատով: Անհրաժեշտ և հոգ տանել, զոր յերևիաները չլնան ունխում և չընկնեն վատ ազդեցությունների տակ: Ծընողները պարտավոր են հասարակական և պետական մարմիններին սժանդակել, զոր փողոցում վերացվեն այդ վատ յերևույթները: Փողոցում տեղի ունեցող հայհոյանքի, իրավախախտման, կրո՛վի, խուլիզանության, զողության դեմ պեաք և վճռական կերպով պայքարել, պեաք և պայքարի մեր վողջ հասարակայնությունը՝ անհրաժեշտ դեպքում դիմելով միլիցիայի ոգնությանը:

Թե փողոցում և թե հասարակական վայրերում մենք մեծ ուշադրություն պեաք և դարձնենք նաև յերևիաների դաստիարակության վրա: Յերևիաների վատ վերաբերմունքը դեպի մեծերը, իրենց ընկերները, հայհոյանքները—մեր կողմից չպեաք և նաև

առանց ուշադրութեան. յուրաքանչյուր խորհրդային քաղաքացի պարտավոր ե մտտենալ, հասկացնել յերևույթի վատ լինելը նույնիսկ իմանալ դպրոցի և ծնողների հասցեները և բացիկով հայտնել այդ մասին: Բայց մեզնից շատերն են արդյոք այդպես անում:

Յես կարծում եմ, վոր վոչ Ահա ինչ ե պատմում ընկերս: Հուսամուտի տակ յերկու յերեխա իրար զգում ու հայհոյում են, իսկ յերկու քայլի վրա մի կին ջուր ե լցնում ու նրանց ե նայում:— Ընկեր, շնա տեսնում. բաժանիր նրանց,— ասում ե ընկերս:— Իմ յերեխան չի,— սառնասիրտ պատասխանում ե կինը:

Խորհրդային յուրաքանչյուր գիտակից քաղաքացի պետք ե ուշադրութեամբ դարձնի յերեխաների վարքի վրա

5. ԴՊՐՈՅԸ ՅԵՎ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Մեզ բոլորիս հայտնի յե, թե վորքան մեծ նշանակութեան ե տալիս դպրոցին մեր կուսակցութիւնը: Վերջին տարիներում կուսակցութեանը մի շարք կարևոր զոհումներ ե հրապարակել դպրոցի, ծրագրերի, մեթոդական աշխատանքների, գիտելիքի նախ ե դաստիարակչական խնդիրների մասին: Դրանք այնպիսի փաստաթղթեր են, վորոնք կարևորագույն պատմական նշանակութեան են ներկայացնում մեր դպրոցի դարգացման գործում և հանդիսանում են միաժամանակ վորպես դեկավար սկզբունքներ: Այդ տեսակետից դպրոցին առաջադրվում են առաջնակարգ նըշանակութեամբ ունեցող պահանջներ— պատրաստել նոր սերունդ, վորք պետք ե տա բոլրէկիյան փոխարինողներ, վորոնք պետք ե ավարտեն սոցիալիզմի կառուցման աշխատանքները: Մեր մեծ շեղավարն ահա թե ինչ ե ասում կադրերի մասին. «Պետք ե հասկանալ, վոր մեր ներկա պայմաններում կադրերը վորտեղ են ամեն ինչ»:

Դպրոցն առանց հասարակութեան ոժանդակութեան անկարող կլինի լուծել այդ խոշորագույն գործը. ծնողները պետք ե նույնպես ոգնութեան հասնեն դպրոցին: Մի շարք ձեռնարկութեաններ, ինչպես, որինակ, «Արարտ» գործարանը, «Անթոնիա» գործարանը, ապացուցել են գործնականորեն, վոր բավարար չափով ըմբռնել են դպրոցական գարծի նշանակութեանը, ապացուցել են իրենց նյութական ոժանդակութեանը շեփական աշխատանքով, իրենց ակտիվ մասնակցութեամբ դպրոցա-

կան խնդիրներին: Շատ բան և արված դպրոցի նյութական բա-
զան ուժեղացնելու ուղղութիւնով, դպրոցական լաբորատորիա-
ներն ու կարխնեաները հարստացնելու գործում, աշակերտու-
թիւնն առողջութեան վերականգնման գծով (ճամբար ուղարկելու,
դպրոցում սանատորիաներ կազմակերպելու միջոցով և այլն, և
այլն), իսկ այդ բոլորը չեն սպասում այն բազմաթիւ և բազ-
մապիտի հարցերը, վորոնք վերաբերում են ծնողներին և հասարակա-
յանութեանը: Անհրաժեշտ և ծնողներին ավելի խորը ներ-
գրովել դպրոցի ամենօրյա աշխատանքների մեջ, անհրաժեշտ է,
վոր ծնողները հետաքրքրվեն դպրոցի մանկավարժական աշխա-
տանքների դրումով, ծանոթանան դաստիարակութեան ձևերին,
հետևեն, թե ինչ և ինչպէս են սովորում մեր դպրոցականները,
ինչպէս և գրված դպրոցում յերեխաների կոմպաստիարակութեան
գործը, ինչ են անում արտագրոցական խմբակներում: Կարո-
զանան հասկանալ մեր դպրոցի նվաճումներն, ինչպէս նաև մեր
դպրոցի բացերը:

1935 թվի ապրիլին Յերևանի կուսակախիլի ժողովում լուս-
ժողովում ընկ. Ա. Յեղիազարյանի ղեկուցման շուրջ յեղան մի
շարք յիւլթիւներ՝ դպրոցների շէֆ գործարանների և կազմակեր-
պութեանների ներկայացուցիչների կողմից: Պետք է անվիճելի
համարել այն փաստը, վոր բանվորական կոլեկտիւիւները խոշոր
գործ են կատարել և կատարում են մեր դպրոցների նյութական
բազան և սարքավորման խնդիրները կանոնավորելու գծով. սա-
կայն խնդիրն այն է, ինչպէս ցայտուն կերպով գրեց ընկ. Յե-
ղիազարյանը, վոր մեր հասարակայնութեանը չպետք է բավա-
կանանա միայն ու միայն նյութական ոժանդակութեան գոր-
ծով: Նեֆական պարտավորութեանները միայն նյութական ո-
ժանդակութեամբ չեն սպասում: Նյութականից վոչ պակաս մեր
շէֆ ընկերութեաններին ու հասարակայնութեանը պետք է հե-
տաքրքրեն նաև դասավանդման վերակը, դաստիարակչական
աշխատանքների վերակը, աշակերտների առողջապահական վի-
ճակը:

Այդ տեսակետից ԼԺԿ-ի ցուցադրական դպրոցը մի շարք
դրական փորձեր և ձևանորակեր Մնողները հերթ տահութեան
կարգով մասնակցում են նախաճաշը բաժանելու աշխատանքնե-
րին, հետևում են յերեխաների կարգապահութեանը: Յուցադրա-

կան դպրոցն ունի մի ուրիշ փորձ եւ Դասատուների հիվանդու-
թյան գեղեցիկում աշակերտները շնն ուղարկվում տուն. յեթե
մյուս դասատուներից ազատ ժամ ունեցող չի լինում, դպրոցի
վարչութիւնը հրավիրում է դասավանդութեան գործին ծանօթ
ծնողներին և աշխատանքի դնում: Յուցադրական դպրոցը ձեռ-
նարկում է մի ուրիշ փորձ եւ—բաց անել ծնողական համայնա-
քան, վորտեղ գլխավոր տեղը բռնելու յին մանկավարժական
պրոպագանդի խնդիրները, ընտանիքի մանկավարժականացման
գործը—ինչպես պետք է վարվել յերեխաների հետ, դասերը սո-
վորեցնելու ձևերը, յերեխայի առողջապահական խնդիրների
կանոնավորումը, ինչպես պայքարել հետամնացութեան դեմ և
այլն: Դպրոցի այդպիսի վերաբերմունքն անշուշտ բարենպաստ
արձագանք կգտնի ծնողների մեջ, կփոխվի ծնողների վերաբեր-
մունքը դեպի դպրոցը. նրանք իրենց ավելի մտա կզգան դպրոցի
շահերը և եւ ավելի կհարգեն ուսուցչին, այնուհետև կփոխվի
նաև նրանց վերաբերմունքը դեպի յերեխան: Յեթե դպրոցին
հաջողի ընտանիքում կուլտուրական կենցաղ մտցնել, դրանով
նա խոչոր գործ արած կլինի: Շատ կարևոր է, վոր յերեխան
դպրոց գնալով ունենա կուլտուրական վորող ունակութեաններ,
կուրիկուրվում աշխատելու ձգտում, մտքութեան պահպանելու
պահանջ, աշխատելու ցանկութեան և այլն, և այլն:

6. ՆՈՐ ԿԵՆՏԵՂԸ ՅԵՎ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Ծնողների մերձեցումը դպրոցի հետ՝ անհրաժեշտ է այն իմաստով,
վոր յուրաքանչյուր ծնող ծանօթ լինի, թե ինչպես են դըպ-
րոցներում նոր դասախորակութեան տալիս, վորպեսզի ընտա-
նիքն եւ դպրոցի հետ միասին մտահոգվի աճող սերնդի դաս-
ախորակութեան գործով: Ամենալավ դպրոցը, յեթե ծնողների
հետ թույլ է կապված, անկարող կլինի դասախորակչական լայն
աշխատանք տանելու: Յեթ իրոք, չի վոր յերեխան դպրոցում անց
է կացնում 4-6 ժամ, իսկ մնացած ամբողջ ժամանակն ընտա-
նիքի օգնեցութեան տակ եւ Այդ օգնեցութեանը խոչոր հեղքեր
է թողնում՝ թե դրական և թե բացասական իմաստով: Յուրա-
քանչյուր ծնող պետք է դիտակցի, վոր նա պարտավոր է պրա-
կտաբական պետութեանը—յերեխաների դասախորակման գոր-
ծով դրազգիլու. ամեն մի կուրիկուրի պետք է լուրջ վերաբերվի

այդ պատվաժողովը պարտականութեամբ և բարեխղճորեն կատարել այն:

Ծնողներից զոմանք ձեզ կպատասխանեն. «Ե՛հ, մեր ժամանակն անցել է. զմբռնողից մենք կարող ենք նոր ձևով դատարարակել: Այն, զոր մեր մեջ դեռ շատ լքան կա հնից, այդ նիշտ է. սակայն որեցոր այդ հինը նվազում է, և մեր արագընթաց կյանքը շատ բան է փոխում մեր մեջ: Աշխատելով իրենց կուլտուրական մակարդակը բարձրացնելու վրա, ինքնադատարարակցական դժով ամեն մի ծնող պարտավոր է հետևել, զոր իր յերևիսան, կամ հարևանի յերևիսան, չընկնեն իշնամի տարրերի ազդեցութեամբ տակ, մեր ապագա սերունդը պետք է նոր զոգով պատարարակցի՝ առանց մեղչանական և խորթ սովորութեանների:

Այս անսահիտից անհրաժեշտ է, զոր ընտանիքի անդամների փոխհարաբերութեանները նոր կենցաղի հիմքերի վրա դրված լինեն: Խորհրդային ընտանիքը միանգամայն տարրերովում է բուրժուական ընտանիքից: Ահա ինչ է դրված «Պրավդա»-ում ընտանիքի մասին, 1935 թ. հունիսի 26-ի առաջնորդողում. «Խորհրդային յերկրում ընտանիքը լուրջ և մեծ գործ է... Այնուհետև խոսելով այն մասին, զոր խորհրդային ընտանիքը, նրա կենցաղը միանգամայն տարրերովում են բուրժուական ընտանիքից և կենցաղից, նույն առաջնորդողում գրված է. «Ակնառու կերպով պույց տալու համար, թե ինչպիսի հեղափոխութեամբ և տեղի ունեցել մեզ մտ ընտանիկան հարաբերութեաններում, բավական է համեմատել կուլտուրական ընտանիքում կնոջ ունեցած դրութեանը մինչև հեղափոխական դեղձկուհու դառն կենցաղի հետ: Առաջ քիչ կդանվեր այնպիսի դյուղացի, զոր չձեռք կնոջը: «Ծեծիր կնոջը մինչև յերևիս ունենալը, իսկ յերևիաներին՝ մինչև մարդ դառնալը»—այսպես է սուսում քիչ թե շատ լիբերալ առածը: Բայց ամենի հետո յեր գնում մի ուրիշ առած. «Ծեծիր կնոջը ճաշի դեմ, իսկ ընթրիքի ժամանակ—կրկին, առանց ձեռի սեղանի մի նստի»: Այսպես էր մինչ-հեղափոխական այն կենցաղը, զորը բյուրեղացի էր «իմաստուն» առածներում: Այժմ կուլտուրատեորահիները բարձրաձայն կծիծաղեն միայն, յեթե մեկն այդպիսի բան ստի նրանց: Պարզ է, զոր բուրժուական հարաբերութեանների անհետացումով պետք է փոխվեր նաև ընտանիկան կյանքը, այդ կյանքը պետք է նոր ձև ընդուներ, այնպիսի ձև,

վորը համապատասխաներ սոցիալիստական հասարակարգ կա-
սուցողի հոգեբանութեանը, «Սոցիալիզմը—այդ հոգաւորութեան
և մարդու մասին և ազգաբնակչութեան արագ աճում եւ: Նոր-
սոցիալիստական ընտանիքից պահանջվում է լինել հոգաւոր
գեպի ընտանիքի անդամները, գեպի իր ընկերները, գեպի հասար-
ակական գույքը: Նույն առաջնորդողում «Պրավդա»-ն գրում է.

«Գիտակից պրոլետարը միշտ մեծ հարգանքով և պատաս-
խանատւութեամբ է վերաբերվել իր ընտանիքին՝ կնոջը, յերե-
խաներին, հորը և մորը: Միմիայն բուրժուական պորտարույծ-
ներին և փոփկասուն դավակներին է սազում թեթեամբ և
լպիրը վերաբերմունք ցուցաբերել գեպի կի՛նն ու ընտանիքը:
Լավ վերաբերմունք ունենալ գեպի ընտանիքը—նշանակում է
կատարել իր պարտականութեանը: Ընտանիքին վատ վերաբեր-
վողը չի կարող լինել նաև խորհրդային լավ քաղաքացի, հասար-
ակական աշխատող: Բուրժուական հասարակութեան մեջ ընտա-
նիքը, ինչպես և այդ հասարակութեանն ինքը, հիմնված է տնտե-
սական անհավասարութեան վրա, ստրկութեան վրա, իսկ ստըր-
կութեանն անհամատեղելի յե վե՛ր գոյցմունքի հետ:

Յերեխաների դաստիարակութեան գործում ծնողների առա-
ջին խնդիրը պետք է լինի այն, վոր կարողանան առողջ վերա-
բերմունք ստեղծել գեպի յերեխաները, կարողանան մտերմական
հարաբերութեան մեջ մտնել նրանց հետ: Այդ հիմնական
գրավական և հանդիսանում դաստիարակչական աշխատանք-
ները լավ տանելու համար:

Դաստիարակչական այդպիսի վերաբերմունքը կտալի ծնողնե-
րին տկամայից պահանջկոտ լինել նաև գեպի իրենց. նրանք
ամեն կերպ կաշխատեն անձնական որինձանկերով ներդրածել յե-
րեխաների վրա: Խորհրդային յուրաքանչյուր քաղաքացու, մաս-
նավորապես ծնողներին մանկավարժացման խնդիրը մեծ կարե-
վորութեան և ստանում մեր սրբում, յերբ գրվում է նոր կուլ-
տուրային, նոր մարդու հարցը: Ծնողները պարտավոր են ծանո-
թանալ մանկավարժական դրականութեանը, կարգալ մանկավար-
ժական բրոյուրներ, այդ մասին գրուլց ունենալ ուսուցիչներին
հետ, պիտներ գեկավարներին հետ, լսել նրանց կարծիքը յերեխա-
յի մասին, լսել նրանց կարծիքը, թե քնչպես պետք է վարվել

այն գեպտում, յերբ յերեխայի մեջ յերևան է յեկել այս կամ
այն բացասական գիծը:

Ընտանեկան դաստիարակության հաջող ընթացքն առաջին
հերթին և առավելապես պայմանավորվում է յերեխայի և ծը-
նողների միջև ստեղծված հարաբերությունները ընդլայնելով: Այդ
հարաբերությունները պետք է լինեն այն աստիճան մտերմա-
կան և բարեկամական, վոր յերեխան անկաշկանդ կերպով և մի-
անդամայն անկեղծ, ինչպես իր ուրախություններին, այնպես
և ախրություններին մասնակից անի նաև իր ծնողներին, վոչ-
ինչ չթաղցնելով նրանցից: Դրա համար հարկավոր է հոգատար
վերաբերմունք ունենալ դեպի յերեխաները: Միանգամայն պարզ
է, վոր յերբ յերեխան անկեղծորեն հայանում է, թե ինքը զբա-
րացում վատ թվանշան և ստացել, կամ թանաքամանը գցել, կո-
տրվել է, յեթև ծնողները յերեխային այդ դեպքում ձեռնն կամ
կշամբեն, յերեխան կզաղարի նրանց ճիշտ ստեղծուց, ամեն ան-
գամ կոչխատի թաղցնել իր ապրումներն ու տալավորություն-
ները: Ետա հաճախ է պատահում, վոր նման գեպքերում ամե-
նաչնչին բանի համար, վորի մասին յերեխան անկեղծաբար խոս-
տովանում է, ծնողներն սկսում են շղայնանալ: Ընդհանրապես
թե ծնողներից և թե զաստուներից պահանջվում է առաջին
հերթին շղայնանալ, վորովհետև այդ շղայնությունն արագ կեր-
պով անցնում է յերեխաներին:

7. ԾՆՈՂՆԵՐԻ ՎԵՐԱՐԵՄՄՈՒՆՔԸ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆԻ ՀԱՍՈՒՆԱՑՄԱՆ
ԵՐՋԱՆՈՒՄ

Վերին աստիճանի կարևոր է այդ անկեղծ ու անկաշկանդ
փոխհարաբերությունը ծնողների և յերեխաների միջև՝ յերեխա-
ների հասունացման շրջանում (12-15 տ.): Այս շրջանում յերեխա-
ների մեջ ծագում են մի շարք հուզող հարցեր: Կարևոր է, վոր
յուրաքանչյուր ծնող հստիկանա, թե ինչպես պետք է վարվել
յուրաքանչյուր դեպքում՝ յերեխայի հետաքրքրությունը բավա-
բարելու ակասկետից: Յեթև դեռահասն իրեն հետաքրքրող հար-
ցերի պատասխանը ծնողներից չստանա, կամ յեթև նա չըզվտա-
հանա դիմել ծնողներին այդ հարցերի մասին, բնական է, վոր
նա կաշխատի պատասխանն ստանալ ուրիշներից, հաճախ սխալ
մեկնարանություններով — զայթակղեցուցիչ ձևով, կոպիտ և այ-

11997

0000

անդակ յեղանակով: Այդ հասակում գրեթե բոլոր ղեռակառններին սեռական հարցը հուղում է, և այդ հարցի սխալ լուծումը նրանց կարող է դուրսի սնանիզմի դերկը:

Այդ հասակում ծիծաղելի կլինի ղեռակառն տալ այն բացատրությունը, վոր հաճախ ընտանիքում տալիս են 5-8 տարեկաններին, թե՛ «Սեղիկին արագիլը բերեց իր թևերի վրա», «Պետիկին գետից հանեցինք» և այլն: Յերեխաները ծանոթ են կենդանիների բազմամալուն—կովը ծնեց, ձին ծնեց և այլն, և այլն: Այդ բոլորի մասին առողջ ձևով յերեխան կարող է իմանալ ծնողներից. մանավանդ վոր այդ մասին նա սովորում է նաև գաղտնում—կենդանաբանության, բուսաբանության և ընտանուսթյան գասընթացից՝ կենդանիների և բույսերի ընդհանրական և բազմացման մասին: Ծնողը բացատրում է, վոր շեղումները միշտ ֆրասում են: Պարզ է, վոր այդպիսի խոսակցությունները պարբերական բնույթ չպետք է կրեն: Կարևորն այն է, վոր այնուհետև հնարավոր լինի առողջ զբաղմունք տալ յերեխային: Միշտ պետք է ժամանակ գտնել, թեկուզ մեկ ժամով, զբոսանք, բարձրաձայն ընթերցանություն, խաղ և այլն կազմակերպելու: Փիզկուլտուրան այս տեսակետից նույնպես անբաժնելի միջոցներից մեկն է:

Մինչ յերեխայի հասունացման շրջանը պետք է մտածել նաև յերեխայի սեռական դաստիարակության մասին: Այդ շրջանում պետք է գործադրել ընդհանուր կանխիչ միջոցներ: Ծրանցից առաջինը յերեխայի վրջը մարմինը մաքուր պահելն է. դեռ վաղ մանկական հասակից պետք է յերեխային հաճախ լողացնել, մաքրություն պահպանել: Այնուհետև ուշագրություն պետք է դարձնել, վոր յերեխայի զգեստները նրա մարմնի սեռական որգանների սֆերայում ավելորդ շփումներ չառաջացնեն: Յերեխաներին յերբեք չպետք է վոզելից խմիչքներ տալ: Ավելորդ գուրգուրանքները նույնպես ֆրասակաք են. յերեխային պետք է փայփայել, սիրել, խնամքով շրջապատել, բայց այդ բոլորը պետք է առողջ հիմքերով տանել, առանց ավելորդ քաղցր ու վատ շարժումների: Ամուսինները շատ հաճախ չեն ուղղում նրկատած լինել յերեխայի ներկայությունը, և սրանց մոտ իրենց այնպես են պահում և այնպիսի վարմունք թույլ տալիս, վորը չպետք է անդի ունենա յերեխայի ներկայությամբ: Ընդհանարապես

ընտանիքում վարմունքները պետք է դրված լինեն առողջ հիմքերի վրա. նրանք յերեխայի մեջ կասկածանքներ չպետք է ծնեն: Ամուսնական մի շարք փոխհարաբերություններ յերեխայի տեսողութիւնն առարկա չպետք է դառնան:

Ե. ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔ Ե ԼԻՆԵՆ ԵՆՈՂՆԵՐԸ

Մեզնում թե քաղաքում և թե գյուղում տարածված է, կամ ամէլի չուտ՝ արադիցիոն սովորութիւնն և դարձել այն կարծիքը, թե յերեխաների դաստիարակութեան գործն ամբողջովին ընկնում է մոր վրա, իսկ հոր պարտականութիւնները սահմանափակվում են միայն և միմիայն ապրուստի միջոցներ հայթայթելու մեջ: Կրկնում ենք, վոր հայրերի սյուզիսի կարծիքը սխալ է: Հաճախ այդպես կարծող հայրերը փորձում են արդարանալ, թե ժամանակ չունենն: Այդ էլ ճիշտ չէ: Յուշադրական գտըցում ծնողներին ժողովում մի շարք հարվածային աշխատողներ զեկուցեցին, վոր նրանք կարողանում են սրական 1-և կես ժամ նստիլ և ատկապես յերեխաներին:

Այդ տեսակետից շատ ուսանելի յե մեր մեծ ուսուցիչների՝ Մարքսի և Լենինի վերաբերմունքը դեպի յերեխաները:

Յես կրեբեմ ձեզանից շատերին հայանի՝ Լիբկնեխտի գրածը կարչ Մարքսի և յերեխաների մեջ հաճախ տեղի ունեցող խաղերի մասին: Այդ մասին հողվածներ յեղել են նաև մեր նախկին գասադրքերում. հողված կա նաև «Պիոներ կահչ»-ում (ՁԼԵ, 1935 թ., մարտի 12): «Մենք յերբեմն ձի-ձի եյինք խաղում. յե մեջքիս եյի տունում Մարքսի աղջիկներից մեկին, նա՝ մյուսին, և սկսում եյինք վաղ տալ Մի անգամ Լոնդոն յեղած ժամանակ յերեխաները մտածեցին «Մայրին» (այդպես եյին անվանում ընտանիքում Մարքսին) հանրակառք դարձնել: Նա (Մարքսի աղջիկը) բարձրացավ կառապանի տեղը, այսինքն «Մայրի» ուտերին, իսկ Մնգելան ու յես դարձանք ձի Մեզ իսկապես լծեցին և սկսեցին մի դայրենի արշավ: «Մայրն» այնպես եր շող ընկել, վոր քրտինքը հոսում եր նրա ճակատից»:

Յեզ այդ մեծ մարզը միշտ ժամանակ գտնում եր յերեխաների հետ զբաղվելու. համաշխարհային հարցերով զբաղված փիլիսոփան այդքան մեծ նշանակութիւնն եր տալիս յերեխաների ժամանցին: Ահա ինչ է դրում իր հիշողութիւններում Մարքսի

աղջիկը՝ Ելեոնորա Մարգարե-Ծղեկնզը.— «Մարգարե լավ ընկեր
յերբեք յերեխաները չնշին ունենում: Հեքիաթներ պատմելու
մեջ նա միակն էր: Մավրը սովորություն ուներ նաև յերեխա-
ների համար բարձր կարգալ: Նա իմ քույրերին, ինչպես և ինձ,
կարդացել էր Հոմերոսն ամբողջովին, «Նիքեիլուսզների յերգը»,
«Դոն Քիշոտը», «Հազար ու մի զիչերները» և այլի: Կարդալիս և
զրուցելիս Մարգար լացատրում էր, թե ինչպես պետք և զբոս-
բում գտնել գեղեցիկն ու լավը: Նա սովորեցնում էր մասածել և
հասկանալ:»

Այդ որինակները ցույց են տալիս այն, թե ծնողներն ինչ-
պես պետք և լինեն: Մնողները վորքան էլ զբաղված լինեն, այ-
նուամենայնիվ միշտ էլ կարող են հնարավորություն ստեղծել
վորոշ ժամանակ հատկացնել յերեխաներին: Այնպես վոր ծնող-
ների զբաղված լինելը չպետք և յերեխայի կորստյան պատճառ
դառնա: Որական մեկ ժամ յուրաքանչյուր ծնող կարող է նը-
վիրել հատկապես յերեխաներին: Յուրաքանչյուր ծնող, վորքան էլ
զբաղված լինի, նա չպետք է մոռացության տա, վոր մեր խորհրդա-
յին հայրենիքը շատ սպասելիքներ ունի մեր անող սերնդից: Այդ
սերունդը պետք և կոմունիզմ կառուցի: Նա պետք է ախատի
ամենաառաջվոր և զարգացած տեխնիկայի պատմաներում: Զարգացած
տեխնիկա ստեղծելը, տեխնիկային տիրապետելը, և
բարձրորակ կադրեր ստեղծելը սոցիալիզմ կառուցելու հիմնական
պայմաններին են:

Զափազանց խոշոր դեր և ընկնում զպրոցի վրա՝ կադրեր
պատրաստելու գործում: այժմ մեր տնտեսության մեջ, ինչպես և
մյուս բնագավառներում, վորոշոզ դերը պատկանում է կադրերին,
անեցնել այդ կադրերը, հոգ տանել նրանց մասին, համաձայն
ընկ. ՄՏԱԼԻՆԻ պատգամների,— գպրոցի առաջնակարգ պարտա-
կանությունն է այդ:

Յուրաքանչյուր խորհրդային քաղաքացի, գիտակցելով զըզ-
րոցի վրա գրած խոշոր պարտականությունները, պարտավոր է
ոժտնգակել գպրոցին, վարպետի վերջինս կարողանա կենսագոր-
ծել իր պատվավոր կոչումը: Չէ վոր մեր գպրոցը բարձրովին
նման չէ մինչևեզափոխական ցարական գպրոցին: Խորհրդային
գպրոցում կրոնական և իդեալիստական այլ զիտեկեցների վո-
խարեն իսկական գիտությունն է սրվում: Մեր գպրոցական բա-
լոր գիտությունները սովորում են գիտակցաբար՝ հասկանալով,

ըմբռնելով գիտությունները հիմունքները Այդ մասին ծնողները չլավ պետք է իմանան:

Ծնողները պետք է հետաքրքրվեն, թե ինչ է արվում դուրսում. հարցնեն յերեխաներից ինչ են սովորում, ինչ խընդիրներ են մշակում, այդ մասին խոսեն դաստիարակների հետ: Լավ դրազեա ծնողները պետք է ծանոթանան ծրագրերին և դասագրքերին:

Այնուհետև անհրաժեշտ է ընտանիքում յերեխաների համար ստեղծել պարապելու հարմարություններ: Յերեխան պետք է ունենա իր անկյունը—պարապելու, գրելու հարմարությունները, վորպիսիք նա հնարավորություն ունենա կանոնավոր և հանդիսա կերպով պարապելու: Պարապելու ժամանակ պետք է խուսափել աշակերտին այս կամ այն անային դործը կատարել տալուց, կամ վորեն բանի ուղարկելուց, վոր թերևս ընտանիքի մի օւրիչ անդամը կարող է կատարել հենց այդ բոլորը:

Ինչ փոքր հոսակից յերեխային պետք է սովորեցնել կանոնավոր աշխատել, նշտապահ լինել, ժամանակին դասերը պատրաստել, ժամանակին չորերը մաքրել, լվացվել, ատամները մաքրել, սնվել, ժամանակին դպրոց հաճախել, դպրոցից անմիջապես տուն վերադառնալ, կանոնավոր օճիմը նրա համար պահանջ պիտի դարձնել:

Հաճախ պետք է հետաքրքրվել, թե ինչ վիճակում են նրա տեղերը, գրքերը և ուսումնական մյուս պարագաները:

Ընտանիքում անհրաժեշտ է կանոնավոր հիմքերի վրա դնել աշակերտի դասերը սովորելու դործը: Այն ծնողները, վորոնք բավականաչափ պատրաստություն ունեն, պարտավոր են հետաքրքրվել աշակերտին տված դասերով, այնուհետև հետամուտ լինել, թե ինչպես է նա դասը պատրաստում, ոգնել, բացատրել, յերբ աշակերտը գծվարանում և: Բացի ծնողներից՝ այդ դործում ուժանդակություն կարող են ցույց տալ բարձր դասարանների (8, 9 և 10) և տեխնիկումների ուսանողները, յեթե այդպիսիք կան ընտանիքում: Փորձերը ցույց են տալիս, վոր իրենց՝ աշակերտներն էլ բավականաչափ հետաքրքրվում են, յերբ դասերի մասին զբուցում են նրանց հետ Որինակի համար՝ կարելի յե պատմել ծնողներին Ֆրանսիական հեղափոխության մասին, հյուսիսային ժողովուրդների կյանքից, բացատրել Պատկալի,

Արքիմեդի որենցները, թվաբանական գանազան հարվուսներ կա-
տարել, տոկոսներ հաղվել, կոտորակներով խնդիրներ լուծել, թը-
վաբանական հանելուկներ ասել.— այդ բոլորը յերեխաները մեծ
հաճույքով են անում. այդ միևնույն ժամանակ աշակերտին հա-
մողւած է իր դիտեցածի մեջ, նրա մեջ ամբապնդում է վասա-
հություն և սեր դեպի գիտությունը: Պարզ և, վոր այդպիսի ա-
շակերտը դաստրանում վաստահորեն կպատասխանի իր դասերը: Հե-
տևել, վոր աշակերտները դասերը սովորեն, ցույց տալ նրանց,
թե ինչ պետք է անեն, սովորեցնել նրանց դասերը,— այս բո-
լորը մտնում են ծնողների պարտականությունների մեջ: Սա-
կայն այդ չի նշանակում, վոր աշակերտը չպետք է ինքնուրույն
կերպով իր դասերը սովորի. այդ ինքնուրույնությունը կապված
է տարիքային առանձնահատկությունների հետ: Ստորին դասա-
բաններում, յերբ աշակերտը դեռ նոր է դարոց հաճախում, նրա
ինքնուրույնությունը սահմանափակ է. այնուհետև քանի բար-
ձրանում ենք դեպի վերին դասաբանները, աշակերտն ավելի մեծ
չափով է ինքնուրույնություն ձեռք բերում: Բայց և այնպես
ցածր տարիքից նենց անհրաժեշտ է յերեխաների մեջ պարզաց-
նել տոկունություն և աշխատանքը հաղթահարելու համաու-
թյուն: Երբ մենք ասում ենք՝ հետաքրքրվել աշակերտի դասե-
րով, ոժանդակել նրան, այդ չպետք է հասկանալ, վոր իբր թե
ամեն մի վոքը դժվարությանից ստիպված է առանց համառ աշ-
խատանքի աշակերտը պետք է վազի ծնողի մոտ, վորպեսզի
պատրաստի պատասխան ստանա: Այդ նույնպես վաստազավոր է
այն տեսակետից, վոր յերեխայի մեջ չի գարգանում աշխատան-
քի ընթացքում հանդիպած դժվարությունները հաղթահարելու
տոկունություն ու համաություն: Կարևորը վոչ թե ծնողի աված
պատրաստի պատասխաններն են, այլ բացառությունները,
գլխի դցելը, աշխատելու ձևերին սովորեցնելը: Եստ հաճախ այս
համ այն հարցի մասին բավական է միայն ակնարկել, յերեխան
ինքն արգեն ի վիճակի յե լինում շարունակելու իր սկսած գործը,
յերեխան ինքնուրույն կերպով ընկնում է ճիշտ հունի մեջ: Այս
դեպքերում ինքնուրույնությունը կարելի յե արգեն սպահովված
համարել:

Եստ վաստ են վարվում այն ծնողները, վորոնք աշակերտի
տնային աշխատանքներն իրենք են կատարում—խնդիրները լու-

ծում են, շարադրութիւնները գրում են և այլն. այդպիսի ծը-
նողներ կան:

Հարեանիս 10 տարեկան տղան (2-րդ դասարանի աշակերտ
է) մի քանի անգամ Պիոններ կանչե-
լի վիկտորինաներում բոլոր
հարցերին շատախառնել է — աշխարհիս ամենամեծ գետը վճրն
է, ամենաբարձր սարը վճրն է և այլն: Բանից զուրս է դալիս,
վոր վոչ միայն Միսիսիպի գետի մեծութիւնն մասին չգիտե նա,
այլ չգիտե նույնիսկ, թե այդպիսի գետ կա:

Ընդհանրապես պատրաստի պատասխանները վոչ միայն չեն
սոցնում լերեխաներին, այլև նույնիսկ մեծ ֆուսս են հասցնում.
Լերեխան, ամենաչնչին դժվարութիւնն հանդիպելով, խեղճանում
է և անկարող է լինում ինքնուրույն կերպով հաղթահարել այդ
դժվարութիւնները: Այստեղ կա նաև մի ուրիշ կարևոր հանգա-
մանք. այդ այն է, վոր լերեք լերեխաններին չպետք է սովորեց-
նել մտավոր «ծուլութիւն» անհրաժեշտ և ուղղութիւնն տալ նը-
բանց մտածելակերպին, դժվար գեպքերում միայն տալ անհրա-
ժեշտ բացատրութիւններ: 3-րդ դասարանում սովորող լերեխան
դժվարանում է լուծել հետևյալ խնդիրը: «Վճրքան վճարեցին 15
կիլոգրամ կարտոֆիլին և 25 կիլոգրամ կաղամբին, լեթե կար-
տոֆիլի կիլոգրամը արժէր 75 կոպեկ, իսկ կաղամբինը՝ 90 կո-
պեկէ. — Հայրիկ, չեմ կարողանում խնդիրը լուծել, — դիմում է լե-
րեխան հորը:

— Մի բեր տեսնենք: — Հայրը կարգում է խնդիրն ու սկսում
է լուծել:

— Դե վերցրու, լուծեցի: — Յերեխան տանում է և արտազը-
բում: Մնողը դրանով դրեթե վոչինչ չտղեց լերեխալին: Բայց այդ
դեռ քիչ է. — լերեխան այդպիսով կսովորի ծուլանալ, կպողարի
ինքնուրույն մտածելուց: Նույն խնդիրը մի այլ ծնող այլ կերպ
կբացատրի: Կկարգա լերեխալին խնդրի պայմանը և հարց կտա՝
վճրքան են տվել 15 կիլոգրամ կարտոֆիլին՝ առանձին՝ Հետո,
վճրքան են տվել ամբողջ կաղամբին՝ առանձին: Հիմա թնչ կա-
րող ենք իմանալ: Այս գեպքում խնդիր լուծողը լերեխան է. ծը-
նողը միայն ուղղութիւնն է տալիս:

Դրանով չի վերջանում: Մնողը նույնանման մի խնդիր էլ տա-
լիս է, վոր լերեխան միտնգամայն ինքնուրույն լուծի: — Աղակեր-
տը գնեց 15 տետր և 12 գունավոր մատիտ. տետրի հասն արժէ

Տ կողմից, իսկ մատիտի էտաը՝ 15 կողմից: Վերջան վճարեց աշա-
կերտը 15 տետրին և 12 մատիտին:

Համատացած լեղեք, վոյ ալդ լերկորդ խնդիրն, առաջին
խնդրի փորձից հետո, լերեխան առանց վորեն կողմնակի ոժան-
դակության՝ կլուծի: Յիթե լերեխան լուծի ալդ խնդիրը, նըշա-
նակում է, վոր մենք մեր նպատակին հասել ենք:

9. ՆՈՐ ԿԵՆՑԱՂԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ընտանիքում լերեխայի դաստիարակութունը ճիշտ հիմքերի
վրա դնելու հիմնական նախապայմաններից մեկն էլ ընտանիքում
նոր կենցաղ ստեղծելն է: Յերեխաները մեզանից շատ բան սո-
վորում են վոչ միայն այն ժամանակ, լերբ մենք նրանց հետ
հատկապես զրազվում ենք, այլև լերբ տվյալ խոսակցութունը
կամ գործողութունը նրան անմիջապես չի ել վերաբերում: Յեր-
բեմ մեզ թվում է, վոյ լերեխան լուռ նստած և մի կողմ, վոր
չըջապատում կատարվածը նրան չի հետաքրքրում: Այդ սխալ է:
Յերեխայի վրա ազդում են թե մեր՝ դեպի նա ունեցած անմի-
ջական հարաբերութունները և թե անմիջականորեն նրան չը-
վերաբերող գործողութունները: Այս տեսակետից առողջ կենցա-
ղի տակալութունը, սոցիալիստական կենցաղը լերեխայի դաս-
տիարակության կարևորագույն նախադրյալն է:

Նոր կենցաղի հիմքում պետք է դնել կոմունիստական մո-
բալի պահանջները:

ա) Խորհրդային հայրեմատիություն:

Այս տեսակետից թե դպրոցում և թե ընտանիքում մեծ
տեղ պետք է տալ լերեխաների մեջ սոցիալիստական հայրենիքի
և խորհրդային պատրիստիզմի գաղափարների գարգացմանը: Յե-
րեխաները պետք է իմանան, վոր խորհրդային պատրիստիզմը
ընդունվին ալլ է, քան բուրժուական լերկրներինը, գաղնակնե-
րինը—Ահարոնյանի, Թատիսովի պատրիստիզմը և այլն:

Շատ դեղեցիկ կերպով խորհրդային պատրիստիզմի գաղա-
փարն արտահայտեցին «Կարմիր պուտիլովեց»-ի բանվորները՝
Չեչուսկինցիներին ուղղված իրենց նամակում, լերբ վերջիններս
Մոսկվա վերադարձան:

Ահա ժի կտոր ալդ նամակից:

«ԻՍՂՄ-ն գարձել և բալոր ազգութուններէ ախատավորներէ
հայրենիքը: Նրա հարստութիւնները, առատութիւնը, նրա գե-
ղեցկութիւնը, նրա քաղաքները, գործարանները, զավոզները,
գլուղերը, դեռերը, ծովերը, անտառները, լեռները, դաշտերը, ալ-
դիները, նրա յերկինքը, նրա կուլտուրան—այդ բոլորը մերն և:
կլանքը մեզ համար և: Արեգակը մեզ լուսավորում և այսօր, մեզ
համար նա վաղն և և ծագելու:»

Այդ անպաճույճ բառերը շատ մեծ ճշմարտութիւն ևն պա-
րունակում: Մեր յերկիսաների մեջ մենք պետք և զարգացնենք
անհուն սեր դեպի սոցիալիստական հայրենիքը, պետք և զար-
գացնենք անձնվիթութիւն դեպի մեր հայրենիքի ապագան կեր-
տելու գործը: Մի բիլ խորհրդային հայրենիքը—այդ նշանակում
և սիրել ամբողջ աշխարհի բանվորական գործը, նրա ապագան:

Մտորդային պատրիտաիզմին խորթ և աղքատին սահմանա-
փակութիւնն ու չօվինիզմը. ընդհակառակը՝ մեր պատրիտաիզմի
հիմքում գրված ևն սոցիալիստական ինտերնացիոնալիզմի բարձր
զապափարները:

Ի՞նչ միջոցներով մենք կարող ենք ընտանիքում կամ զըզ-
րոցում զարգացնել խորհրդային պատրիտաիզմի զապափարները:
Առաջին հերթին՝ մեր սոցիալիստական հսկա շինարարութիւն
պաթոսով և մեր մեծ առաջնորդ ընկեր Ստալինի իմաստուն դե-
կավորութեան որինակներին ու անձնավորութեանը ծանօթացնե-
լով: Այնուհետև այն բոլոր հերոսութիւններով, վոր ամեն որ
լրացրերը ապիս ևն մեր լախածավալ յերկրի զանազան կողմե-
րից—չեյուսակինցիների եպոպեան, 10 հազար կիլոմետր դահուկ-
ներով անցնելը, մի շարք գլուսարարութիւնները և այլն, և
այլն: Այդ բոլորը մերն ևն,— ինչպես ասել են Վլադիմիր Գուտի-
լովիցս-ի բանվորները:

Կարմիր բանակի կլանքը և կենցաղը, նրա անցած պանծա-
լի ուրին, մեր յերկրի պաշտպանութեան լնդիլընհըն՝ աճողին
նյութեր ևն հանդիսանում խորհրդային պատրիտաիզմը յերկա-
տների մեջ զարգացնելու համար: Այդ նյութերը մթածամանակ պետք
և յերկիսաների մեջ առաջ բերեն խոր ատելութիւն դեպի սարկական
անցյալը, ատելութիւն դեպի ըսրական և զաշնակ կառավարու-
թեան շրջանը:

Մտորդային հայրենասիրութեան զապափարները յերկա-
տերի մեջ զարգացնելու համար անբրաժեղա և յերկիսաներին պատ-

մեկ քաղաքացիական կռիվների հերոսների կյանքից, մեքք բերել նրանց նկարները, կարգալ նրանց մասին յեղած պատմը-վածքները, հիշողութիւնները: Մեր առաջնորդները և հերոսները պետք և մեր յերեխաների բարձր վոգեորութեան առարկան դառնան:

բ) Ինտերմայիոնալ դաստիարակութիւն

Սկզբում մենք ասացինք, վեր կան ընտանիքներ, վոգտեղ դեռ գոյութիւն ունեն կրօնական և շովինիստական գաղափարների նացորդներ: Կոմունիստական դաստիարակութեան հիմնական խնդիրներից մեկն էլ այդ յերեւոյթի դեմ վճռական պայքար մղելն է: Մեր յերեխաները թե դպրոցում և թե ընտանիքում պետք և դաստիարակվեն ինտերմայիոնալիստական և հակակրօնական վոգով: Ինտերմայիոնալ դաստիարակութեան դրծով պետք և յերեխաներին ծանոթացնել այն համերայնութեան, վեր գոյութիւն ունի Խորհրդային Միութեան տարբեր ազգութիւնների պատկանող աշխատավորութեան մեջ: Անհրաժեշտ և ծանոթացնել հեղափոխական հերոսների կյանքին, հերոսներին, վորոնք տարբեր ազգութեանն յի պատկանելով հանդերձ՝ ծառայում են յին բանվոր դասակարգի շահերին, միևնույն գործի համար աշխատում: Վերպես գրույցի նյութ պետք և ոգտագործել միևնույն գործարանում աշխատող տարբեր ազգութեան պատկանող հարվածայինների աշխատանքները՝ ծանոթացնելով «ՄՈՊՐ»-ի աշխատանքներին և այլն:

գ) Հակակրօնական դաստիարակութիւն

Ընտանեկան դաստիարակութեան հիմնական խնդիրներից մեկն էլ հակակրօնական պայքարը կազմակերպելու գործն է: պետք և յերեխաներին ծանոթացնել, թե ինչպես կրօնը միշտ յեղել և ստրկացման գլխավոր միջոցը, ինչպես ցանկացել են կրօնի միջոցով աշխատավորութեանը միշտ պահել հնազանդ ու սարուկ: Պետք և դրսևորել կրօնական ձեւերի սնտարապաշտական եյութիւնը:

Այդ ուղղութեամբ խոշոր նշանակութեան կուսնեան բընագիտական դրույցները, բնութեան յերեւոյթների գիտական, բայց պարզ բացատրութիւնները: Այդ աշխատանքներին խոշոր ոգնութեան կարող են ցույց տալ պիտներները: Միևնույն բակի պիտներները կարող են ծնողների հետ գրույցներ կազմակերպել: վորպես զնկուցողներ կարող են նույնիսկ հրավիրել ուսուցիչներին, կամ պիտներական աշխատակիցներին:

դ) Կուլտուրական ունեկուրյուններ զսասիաբանիչը.

Այժմ անցնենք կուլտուրական ունեկուրյուններ զարգացընելու խնդրին: Խորհրդային քաղաքացին իր կուլտուրականությամբ պետք է կաշգնած լինի ամենաբարձր մակարդակի վրա: Այժմի բուրժուական յերկրում չկան կուլտուրական զարգացման համար այն նախադրյալները, վորոնք կան մեզսանում: Այդ տեսակետից մեր դպրոցը, մեր ընտանիքը և մեր հասարակայնությունը պետք է կենդանի որինակներ հանդիսանան յերեխաների համար: Մեր յերեխաների սովորությունները, հայացքները, մորալը—այդ բոլորը պետք է զնել նոր ուղու վրա—կոմունիստական ուղու: Կուլտուրական մարդը պետք է հարգանք տածի թե զեպի իր աշխատանքը և թե զեպի իր ընկերների աշխատանքը: Հասարակական աշխատանքը պետք է նրա գուրդուրանքի և իր նամքի առարկան գտնու: Նա պետք է տիրապետի ժամանակակից տեխնիկայի և գիտությունների սկզբունքներին, նա չըրջահայց պետք է լինի, հանրակրթական ու պոլիտեխնիկ լայն կրթություն պետք է ունենա: Մեր յերկրի կուլտուրական մարդը պետք է ձեռներեց լինի, հասարակական շիջ ունենա, ստեղծագործող յերեկայություն և կոնկրետացնելու ընդունակություն: Անձնական կյանքում նա համեստ պետք է լինի. նրան խորթ պետք է լինի շտալությունը, իսկ զեպի իր անձնավորությունը պետք է լինի պահանջկոտ: Կապիտալիստական յերկիրն երում կուլտուրան բուրժուազիայի ձեռքին շահագործման զըլխավոր զենքերից մեկն է. կուլտուրան և զբա բարիքները մի բուռն շահագործողներ ի համար են, իսկ մեզսում կուլտուրան վոզջ աշխատավոր մասսային և պատկանում, ծառայում և բոլորի կենցաղը բարելավելու համար:

Այստեղ մենք մտադիր չենք շոշափելու կուլտուրականության և բարոյագիտության վոզջ խնդիրն: Իրենց ամբողջ մանրամասնությամբ: Մենք շոշափեցինք այն հիմնական պահանջները, վորոնք զբվում են խորհրդային քաղաքացու առաջ՝ վորպես կուլտուրական անձնավորության և վորպես գաստիտարակի:

Կրկնում ենք, ինչպես կենինն ասում եր, վոր կապիտալիզմը միլիոնավոր տաղանդներ ճնշում և, ճգմում, խեղդում և.

մինչդեռ խորհրդային յերկրում յուրաքանչյուրին հնարավորութիւն է արվում իր տաղանդն, իր ընդունակութիւնները ցուցաբերելու, իր ամբողջ ուժով աշխատելու:

Կուլտուրական ունակութիւններ զարգացնելու գործում խոշոր նշանակութիւն ունեն եքսկուրսիաները. եքսկուրսիաները կարող են լինել զարդացական և վոչ զարդացական: Գործարանի բանվորի կամ ծառայողի յերեխան իր ընկերներին հետ հանգստի օրին հաճախում է գործարան: Նրանց ծանոթացնում են գործարանի արտադրութիւնը, մեքենաների աշխատանքին: Նույն ընկեր կարող է անել ամեն մի հիմնարկ, իսկ գյուղում կանեն կոլտոզի ու սովխոզի արտադրական նյութերը, մեքենատրակտորային կայանը և այլն:

Միթե յուրաքանչյուր ծնող հնարավորութիւնն չունի ամիսը մեկ կամ յերկու անգամ իր յերեխաների հետ անցնելու հեղափոխական թանգարանը, տեխնիկա-տնտեսական ինստիտուտը, գրադարանը: Այդ եքսկուրսիաները, բացի այն, զոր մտերմութիւն են ստեղծում յերեխաների և մեծերի մեջ, միաժամանակ ահազին կուլտուրական պաշար են ապրիս մանուկներին:

Վեր գործարանում կամ հիմնարկում ծնողներ չկան: Այդ ծնողներից յուրաքանչյուրն իվիճակի յն ամիսը մեկ անգամ, 2 ամիսը մեկ անգամ հանգստյան սրբրին իր յերեխայի և նրա գասընկերների համար եքսկուրսիա կազմակերպելու, վորտեղ ինքը, կամ հիմնարկի աշխատակիցներից մեկնումակը կվերցնի իր վրա ըսցաստորդի պարտականութիւնները: Բայց վոչ մի տեղ այդ փորձերը չեն արվում: Վերցնենք, թեկուզ ամելի փոքր մասշտաբով, բակի յերեխաների կուլտուրական սպասարկման գործի կազմակերպումը: Վեր բակում է կազմակերպվում կուլիտիվ ուղիք ունկնդրութիւն, ֆիզկուլա պարապմունք, կալիկաիվ ընթերցանութիւն, խաղ, եքսկուրսիա և ընդհանրապես կուլտուրական ժամանց և հանդիսա. վոչ մի բակում. իսկ այդ միտնպամայն հնարավոր է կազմակերպել և առանձին գծվարութիւնների հետ կապված չե—վոչ դրամական՝ վոչ ել կազմակերպական:

Մեծ տներում կան բժիշկներ, ուսանաղներ, դիտաշխատողներ, գյուղատնտեսներ, ինժեներներ, տեխնիկներ, ուսուցիչներ և այլն և վերջապես բարձր դասարանների ուսանողներ. միթե նրանք թեկուզ հանգստի օրերը յերեխաների համար հետաքրքիր ժամանց կազմակերպել չեն կարող:

ա) Պոլեմիկայի գծով

Մասուկները սիրում են կառուցողական զանազան աշխատանքներ կատարել, և ընդհանրապես նրանց մեջ գեղել տեխնիկան մեծ հետաքրքրություն կա: Դժբախտաբար շատ ժամանակ նրանց մեծահարգություն ու հետաքրքրությունն այդ ուղղությամբ վոչ միայն արձագանք չի գտնում մեծերի կողմից, այլև յերբեմն ձեռնդրելի մեջ նույնիսկ դժգոհություն և առաջացնում: Հետեւումքն այն և լինում, զոր լերեխաներից շատերն իրենց այդ բնույթի աշխատանքներն սկսում են ընդհատակյա ձևով տաներ Մեկ էլ անսար պատշգամբի մի ծայրում, կամ նկուղում լավեց նրանց թրջակթրջակոցը: Մտողները չեն գիտակցում, զոր իրենց այդպիսի վերաբերմունքով խեղում են յերեխաների ընդունակությունները: Դիտեն արդյոք ձեռողները, զոր թափառական լըրագրավանդը, զորն ապրանքատար վազնի մութ անկյունում իր տղարանը շինեց և դատարկ շիրից ու մի կտոր մետալոյդից կարողացավ անային հեռադրամեքենա պատրաստել, զարձով համաշխարհային հայտնի գյուտարար Թոմաս Եդիսոնը:

Մեր յերեխաները գոչոցում ստանում են մի շարք տեսական գիտելիքներ. բնականորեն նրանց մեջ մեծ պահանջ և ծագում տեսական գիտելիքներն մի շարք սովյալները փորձել զորձնական կերպով: Այ մի կասկած չկա, զոր յեթե մենք հընարավորություններ ստեղծենք նրանց տեխնիկական վորոնումներն ու հետաքրքրությունը բավարարելու, նրանցից շատերն Եդիսոններ կգառնան: Տեխնիկական ունակությունները, բացի իրենց գործնական նշանակությունից, խորացնում և ամրապնդում են աշակերտների սասցած մի շարք գիտելիքները ֆիզիկայից, մաթեմատիկայից, քիմիայից և այլն: Յերեխայի համար տունը տեխնիկական անկյուն ստեղծելը, լինի այդ պատշգամբում, լինի խոհանոցում, կամ սենյակում, հնարավորություն և տալիս նրան սգոտակար աշխատանքով գրադվելու:

Աճբան գեղեցիկ աղղեցություն են թողնում տեխնիկայի կամ մի այլ անկյան աշխատանքներն աշակերտի վրա: Դպրոցից վերադառնալուց հետո յերեխան թող ազատ ժամին գրադվի աշ-

խատանքով: Այդ արդեն զբավական է, վոր նա այլևս դժվար թե
հրապուրվի փողոցով: Տեխնիկայով զբաղվելու առավելութուն-
ներից մեկն էլ այն է, վոր աշակերտները խորացնում և լախնաց-
նում են դպրոցում ձեռք բերած գիտելիքները, առանձին հետա-
քըրքբութուն են հանդես բերում գիտութուններն ուսումնասի-
րելիս: Դեռահասի այդ բնույթի աշխատանքները զարգացնում
են նաև նրա կոնստրուկտիվ ընդունակութունները: Վերևում
մենք հիշատակեցինք, վոր մի շարք մասուկ և պատանի սյուսարար-
ներ արժեքավոր աշխատանքներ են ավել զանազան բնագավառ-
ներից՝ ավիամոդելիզմի, էլեքտրոտեխնիկայի, քիմիայի և այլն, և
այլն: Յեթե այդ գլուխարքներն այստեղ կոնստրուկտորական բարձր
ընդունակութուն են հանդես բերում, ապա այդ պատահականորեն
չի յեղել Դրանց մեծ մասն սո՞ւնդակութուն և ստացել դպրոցից,
իրենց ծնողներից, բարեկամներից կամ հիմնարկ-ձեռնարկութուն-
ներից: Կարևորն այն է, վոր յերեխաների մեջ հետաքրքրութուն
առաջացնենք դեպի տեխնիկան, դեպի կոնստրուկտորական աշ-
խատանքները: Սակայն յերբեք հարկազրական միջոցների չպետք
է գիմել, անհրաժեշտ է համապատասխան միջավայր ստեղծել,
վոր յերեխայի մեջ այդ հետաքրքրութունն առաջ գա:

Ծնողները և դաստիարակները պարտավոր են ուսումնասի-
րել յերեխային:

Մենք յերեխային լավ չենք ճանաչում:

Մեղնից դեռ շատերը մանկական և պատանեկական տարիքի
մի շարք առանձնահատկութունները հայտարարում ենք վարպետ
թերութուններ. այդ «թերութունների» դեմ պայքարում ենք,
աշխատում ենք վերացնել Ուրիտե՛ մի շարք ծնողներ և հասա-
կավորներ յերեխայի արագազարժութունը, աշխուժութունը, ան-
կեղծութունը, հարցասիրութունը, հետաքրքրութունը համա-
րում են թերութուն, և հաճախ լսած կլինեք, թե ինչպես «թե-
րութունների» համար կշտամբում են յերեխաներին. «Մի՛, բա-
վական է զահլնս տանես», «Ջայնդ կարիր, գլուխս տարար», «Այդ
հարցերը քո խելքի ընը չեն, մեկ էլ այդ չլսեմ»:

Ծնողները չպետք է անտեսեն տարիքի տարբերութունը և
յերեխաներին չպետք է նայեն վարպետ փոքրիկ մեծերի:

Ուստի այն, ինչ հատուկ է և վորոշ տարիքի մանուկներին,
յերբեք չպետք է աշխատել արհեստականորեն և ուժով վերացնել

յերեխայի միջից, ընդունելով, վեր յուրաքանչյուր հասակում մարդն ամբողջական և ինքնուրույն և յակ և՛ համապատասխան ավյալ տարիքի: Յուրաքանչյուր տարիքի յերեխաներ տալիս են իրենց զըջանից մի շարք ընդունակ անձնավորություններ յերաժըրտության ասպարեկում, մաթեմատիկայի, դրահան, կոնսարուկտորական, գյուսարարության և այլ ասպարեղներում: Սակայն այդ չի նշանակում, վեր աշղլիսի յերեխաների միջից արհեստականորեն վտարվել են նրանց տարիքային բնորոշ և առանձնահատուկ կողմերը:

Մեծողների և հասակավորների աշխատանքը պետք է լինի գոստիարակել՝ յնչնելով յերեխայի այդ տարիքային առանձնահատկություններից և կոմունիստական գոստիարակության պահանջներին:

Վերջենեք յերեխաներին տեխնիկայով հետաքրքրելու խընդիրը: Մենք ասացինք, վոր յերեխաները շատ մեծ հակում ունեն դեպի կոնսարուկտորական աշխատանքները, դեպի տեխնիկան. կասուցել, քանզել ու նորից ոարել, ձևերը փոխել—յերեխայի ամենատիրելի աշխատանքներն են: Վորպեսզի այդ աշխատանքներն ավելի հետաքրքրական լինեն, պետք է տանը համապատասխան միջավայր ստեղծել—տալով մանկական հասակին համապատասխան դործիքներ, մագնիսներ, փայտի և ասիտակի կտորներ և զանազան այլ նյութեր՝ թղթերի կտորներ, մեխ, մետաղալար և այլն, և այլն:

Հետաքրքրություն դեպի տեխնիկան՝ կարելի չէ զարգացնել համախելով թանգարանները, ցուցահանդեսները, կառուցումները, վարակ յերեխաների ուշադրությունը պետք է դարձնել մեքենաների մագնիսների ու մեքենաների մասերի վրա: 1935 թ. ապրիլ ամսին Յերևանում տեղի ունեցավ մանկական ստեղծագործությունների հարուստ ցուցահանդես—ցուցադրվեցին նկարներ, մոզելներ, կուլիցիտներ, վորոնք իրենց կատարելագործությամբ կարող էին մըցել մեծտասակների գործերի հետ: Սակայն հարց է ծագում—յերեխաների հետ քանի՞ ծնող և ցուցահանդես հաճախել և նրանց ձեռքից բռնած մի եքսպոնատից մյուսն անցել՝ անհրաժեշտ բացատրություններ տալով: Կասկածում եմ, թե այդպիսի ծնողների թիվը շատ լինի: Մինչդեռ այդ լավագույն

Տեղոցն է՝ յերեխայի մեջ հարուստ բովանդակութեամբ անմիջական մտապատկերներ ստեղծելու համար:

Միաժամանակ պետք է յերեխային հետաքրքրել տեխնիկային վերաբերող մանկական մասնիկի դրականութեամբ: Միշտ է, այդ ուղղութեամբ քիչ բան ունենց հրատարակում — «Ինչպես տիրապետել տեխնիկային» «100000 ինչու», Պերելմանի «Հետաքրքրաշարժ Ֆիզիկա» և մի քանի ուրիշ գրքեր: Իդեալ, պետք է այստեղ հիշատակել նաև այն անհեթեթ սովորութեան մասին, զոր հնից է մնացել. այդ այն է, զոր շատ ծնողներ կարծում են, թե տեխնիկայով պիտի հետաքրքրվեն միայն տղաները, իսկ աղջիկները տեխնիկայով չպետք է հետաքրքրվեն կամ գրազվեն: Մեզանում, յերբ կ'ենը ներգրավված է հասարակական, քաղաքական և պետական կյանքի բոլոր բնագավառները, զոչ մի խոսք չի կարող լինել աղջիկների՝ տեխնիկայով չգրազվելու մասին: Ընտանիքը պետք է ձգտի, զոր աղջիկներն ամեն կերպ ներգրավված լինեն տեխնիկական գոնազան խմբակներում:

Տեխնիկայով գրազվելու աշխատանքները, բացի այն, զոր զարգացնում են յերեխաների ընդհանուր պատրաստութունը, նրանց կոնստրուկտորական ընդունակութունները, միաժամանակ նպաստում են յերեխաների և դեռահասաների ֆիզիկական զարգացմանը, զարգացնում են նրանց մեջ կամքի կայունութուն, ճարպիկութուն և այլն: Անհրաժեշտ է միայն հետևել զոր յերեխաները ուշագրութունը կենտրոնանա, և սկսած աշխատանքներն ավարտվեն. թե չե՛ շատ հաճախ յերեխան մի աշխատանք սկսում է և այդ չավարտած՝ անցնում է մի այլ աշխատանքի, ու այդպիսով նրա մեջ չի զարգանում այն սովորութունը, զորը պահանջում է յուրաքանչյուր աշխատանք հասցնել իր վախճանին: Կամ մի այլ յերեխայի. յերբ յերեխան միաժամանակ մի քանի, իրարից սարքեր աշխատանքներ է սկսում, հետագայում դժվարանում է կենտրոնանալ դրանց վրա, այդ աշխատանքները նույնպես մնում են անավարտ: Ընտանիքում տեխնիկայի վերաբերյալ աշխատանքներ կազմակերպելու գործում զարգը պարտավոր է ունենլ ծնողներին դանազան ցուցումներով. մանկական տեխնիկական կայաններին, ինչպես և դրությունների հրահանգիչները նույնպես պետք է ուղենն:

բ) Նոր մարդու խնդիրը յեվ ընտանիք

Մենք այստեղ չենք շուտփում դպրոցի անելիքները. մեր նպատակն է՝ կանգ առնել ծնողների դաստիարակչական դերի վրա: Մենք չենք հակադրում դպրոցական դաստիարակությունն ընտանեկան դաստիարակությանը: Դպրոցական կրթությունն ու դաստիարակությունը համարելով կոմունիստական դաստիարակության գլխավոր և հիմնական ողակը, մենք պոնում ենք, վոր ընտանեկան դաստիարակությունը պետք է ոգնի դպրոցին, այլ վոչ թե խանդարող հանգամանք հանդիսանա:

Յեթե սոցիալիստական հասարակակարգ ստեղծելու համար մեր նպատակն է էկապիտալիզմի մնացորդների լիկվիդացիան եկոնոմիկայի և գիտակցության մեջ՝ ապա պարզ է, վոր այդ կարևոր խնդիրը լուծելու գործն առաջին հերթին դրվում է դպրոցի վրա, և ընտանիքն ու հասարակակայնությունը պետք է ոգնեն դպրոցին այդ բարձր միտիան կատարելու:

Առաջին հոգամյակը միանգամայն փոխեց մեր յերկրի տընտեսական դեմքը. յնտանաց ազրարալին յերկիրը կոմկուսակցության և մեր մեծ առաջնորդ ընկ. ՍՏԱԼԻՆԻ հանճարեղ և իմաստուն զեկալարությամբ վերափոխվեց առաջնակարգ ինդուստրիալ և մեքենայացված ու կոլեկտիվացված գյուղատնտեսության յերկրի: Յերկրորդ հոգամյակի հիմնական խնդիրներից մեկը կազրերի խնդիրն է, կադրերի, վորոնք վորոշող գործոնն են հանդիսանում. նոր մարդու խնդիրն է դրվում, վորի հոգերանության մեջ նու յնպես պետք է արմատականորեն վերացվեն կապիտալիստական հոգերանության մնացորդները: Այդ անհամեմատ աճելի գծալար խնդիր է:

Ուստի դաստիարակության խնդիրները՝ լինի այդ դպրոցում, դպրոցից դուրս՝ հասարակական կազմակերպությունների գծով կամ ընտանիքում, նոր իմաստ են ստանում—նոր մարդու խընդիրն է այդ Նոր մարդ, նոր կենցաղ—ահա այն հիմնական նըպատակը, վորը լուծելու յն դաստիարակությունը: Այդ տեսակետից կամոտովը և պիտներական կազմակերպությունը ավանգարդում պետք է լինեն:

գ) Տնային ընթերցանություն.

Այսուհետև անհրաժեշտ է լավ հիմքերի վրա դնել յերեխաների ընթերցանության գործը: Ընթերցանությունը պետք է լերեխայի համար պահանջ դարձնելը, Խորհրդային յուրաքանչյուր բանվոր համ ծառայող հնարավորություն ունի մանկահան-պատանեկական գրքեր գնելու: Յերեխաներին պետք է սովորեցնել իրենց գրադարանն ունենալու: Ընդհանրապես պետք է հետապնդել, լիք յերեխաները հարուստ պատկերացումներ ունենան, պետք է զարգացնել նրանց մտանորիզոնը: Ըշմարիտ է, այդ ուղղությամբ ծանրության խոշոր մասը դպրոցի վրա յի ընկնում, սակայն դպրոցից դուրս ճիշտ կազմակերպված ժամանցը նույնպես զարգացնում է յերեխաների մեջ ձեռնընկերություն, խորացնում է դպրոցում ձեռք բերած գիտելիքները: զարգացնում է յերեխաների մեջ դիտողությունը, ստեղծագործական ջիղը, վերոնք նրապատում են յերեխայի կուլտուրական աճին:

Կարևոր է խոշոր նշանակություն ունի մանուկների արտադրա-ըսցական ընթերցանությունը: Ծշմարիտ է՝ արտադրողական ընթերցանությունը կազմակերպելու և դեկավարելու գործը հիմնականում ընկնում է դպրոցի վրա,—սակայն այդ բնադավառում ընտանիքը նույնպես մեծ անելիք ունի: Ամեն դեպքում էլ յերեխաների արտադրողական ընթերցանության գործը հրմուտ դեկավարություն և պահանջում: Այդ պատճառով ծնողները պետք է մշտական կապ պահպանեն դպրոցի հետ, հետաքրքրվեն, թե ինչ գրքեր են հանձնարարվում տվյալ գասարանի աշակերտներին. կազմեն գրքերի ցուցակը և աստիճանաբար ձեռք բերեն այդ գրքերը: Այսուհետև ծնողները պետք է հետաքրքրվեն և հետևեն, լիք յերեխան ձեռքն ընկած ամեն մի գիրք չըկարգա:

Միայն և այն կարծիքը, թե յերեխայի ձեռքն ամեն տեսակի գրքեր կարելի յե տալ: Յերեխային մեծք պետք է տանք այն գրքերը, վերոնցով կարող ենք ոգուտ տալ նրան, վերոնք կըգաստիարակեն նրան կոմունիստորեն: Գիրքը յերեխային ոգասովետ կլինի միայն այն ժամանակ, յերը համապատասխանում է նրա տարիքային ունակություններին, յեթե գիրքը իդեոլոգիապես համապատասխանում է կոմպատիարակության պահանջնե-

քին, յեթե զարգացնում և մանկան մտապատկերները, բառազարբը, յերբ յերեխային ծանոթացնում և դիտութեան և տեսնելիայի նվաճումներին, յերբ լայնացնում և լերեխայի մտահորդանն ու ծանոթացնում մեծ մարդկանց կյանքին, իբ յերկրի և մլուս յերկիրների ժողովուրդներին կյանքին, պայմաններին, յերբ զարգացնում և յերեխաների զնգարվեստական զգացումները, ըստեղծում և նրանց մեջ հուշեր, զարգացնում խորհրդային պատրաստիվներ։ Ուստի պարզ և, վոր ամեն տեսակ գիրք չպետք և սուր յերեխայի կամ զեռահասի ձեռքը։

Մտաշարողի հիշատակարանք-ի կամ շերտիկ շորմաք-ի նըման արկածական վեպերը բացահայտորեն վնասակար կլինեն։ Յերեխաների մտապատկերները լայնացնելու և սուղջ ֆանտազիայի դեմ չե, վոր առարկում ենք. մեր հերոյիկան, սարատոսֆերայի, բնութեան և նրա յերեւոյթներին նվաճումները, Ձեյուսակինյան և պոպեյան—հրաշայի ընթերցանութեան նյութեր են։ Ասուղջ ֆանտազիան շատ հետու յն քրեյական այն արկածներին, վորոնցով լի յեն մի շարք գրքեր, և վորոնց դեմ և, վոր մենք ստարկում ենք։

Մենք դեմ ենք յերեխայի՝ ժամանակից վաղ հասունանալուն. մեր յերեխաները պետք և զարգանան նորմալ կերպով։ Քոլորսովին կարիք չկա, վոր յերեխան ժամանակից շուտ կարգաայն գիտական աշխատութեանները, վորոնք կարող են միայն ֆրազոլոգիա սովորեցնել, այլ վոչ թե գիտութեան։

Յերեխաների անային ընթերցանութեան գործը զեկավարելու համար ծնողները պետք և կապվեն զպրոցի հետ և ծանոթանան, թե ինչպես պետք և տանը զեկավարել մանկան ընթերցանութեանը։ Ընթերցանութեանը լայ արդունք չի տալիս այն զեպքում, յերբ ընթերցողը, ինչպես ասում են Վրի պետ որական 100-150 ևջ կարդում և.— այս զեպքում բացակայում և գիտակցական ընթերցանութեանը, աչակերպը շատ քիչ բան և ըմբռնում կարգացածից, և նրա ուղեղում կատարյալ չփոթ և ստեղծվում։

Յաւաքանչյուր ընթերցողից պահանջվում և գրքի հետ միատին ձեռքի տակ ունենալ տեսք ու մատիտ. նա պարտավոր և գրի առնել անհատկանալի բուսերը, դժվար մաքերը, իբ տղա-վորութեանները, ցիտատներ արտագրել և այլն, և այլն։

Պարզ է՝ առաջնութիւն տալով գեղարվեստական գրականութիւնը, չպետք է անտեսել նաև քաղաքական, հասարակական ու գիտական պոպուլյար գրքերն ու բրոյուրները:

Մանկան ընթերցանութիւն գրականութիւնը պետք է բազմազան լինի, պետք է ընդգրկի մարդկային գիտելիքներ, բոլոր բնագավառները, գրված լինի մաքուր և աշխուժ լեզվով, բաց անի յերկխոսների առջև կյանքի լավ և բովանդակալից կողմերը:

Մեր մանկական թե՛ ինքնուրույն և թե՛ թարգմանական գրականութիւնը, ճիշտ է, հարուստ չէ, բայց հայնպես կարելի չէ մի շարք լավ գրքեր ընտրել Հով. Թումանյանի, Ջարենցի, Բակունցի, Ստ. Ջորջանի, Խնկո Ապուր, Լ. Հայրապետյանի, Նորենցի և մյուս գրողների գրվածքներից: Կան նաև թարգմանական գեղեցիկ գրվածքներ՝ Իլլինի «Մեծ պլանը» Պաուստովսկու «Կարարուզագ», Արսենի «Դերսու-Ուզալա», Սերաֆիմովիչի «Յերկաթե հեղեղ», Յուրմանովի, «Չապայիվ» Բելախիլիչի «Տիտան» ալբոմն է՝ և այլն, և այլն:

Գիրքը կարգալու հետ միասին յերկխոսների մեջ պետք է դարգացնել գրքի կուլտուրան: Պետք է յերկխոս սովորութիւնը դարձնի սիրելի գիրքը, ինքնաճոտ վերաբերմունք ունենա և աստիճանաբար կազմի իր գրադարանը: Մեր և ոտար կլասիկները, ինչպես նաև քաղաքական մատչելի գրականութիւնը պետք է աշակերտի գրադարանի հիմքը կազմեն: Լենինի, Ստալինի մատչելի աշխատութիւնները, Թումանյան, Պուշկին, Գորկի, Ջեխով, Ջարենց, Վլաունի, Ջորջան, Սիրաս, Սարյան, Բակունց, Ջորջան, Երոխով և մյուս նոր գրողները ճշմարիտ է, այդ բոլոր գրողների յերկերից, գրեթե 3-րդ դասարանի դասագրքերից սկսած, հատվածներ են ալբոմ դասարանական վերլուծութիւն համար: սակայն ընթերցանութիւն համար անհրաժեշտ է ձեռքի առկ ունենալ գրողի ամբողջական յերկը, զորպէսզի հնարավոր լինի թե՛ գրողի և թե՛ գրվածքի մասին ալելի լրիվ գազափար կազմել:

Խորհրդային դպրոցը, նպատակ գնելով ապահովելու յերկխոսների բազմակողմանի զարգացումը, չի սահմանափակվում միայն խորհրդային գրականութիւնը: Այնպիսի մեծ գրողներ, ինչպես, որինակ, Նեքստիլը, Մոլիեր, Բայրոն, Գյոթե, Երկեր, Պուշկին, Հայնե, Տուրգենև, Տոլստոյ, Հյուգո, Դիկենս, Ջեխով, պետք է

Նանոթ լինեն մեր յերեխաներին: Երեխաներն անպայման պետք է ծանոթանան համալսարանին լավագույն գրքերին՝ որինակ՝ «Ընթերցումն Կրուզոն Վոլգիվերի նանապարտորդութունները» և այլն:

Այնուհետև կարգացած գրականութեան շուրջը զրույց պետք է տեղի ունենա: Երեխաները պետք է պատմեն իրենց առպա-
վորութունները, հայտնեն իրենց կարծիքը: Յանկայի յե հաճախ կողմակերպել ընդհանուր ընտանեկան և կուլիկտիվ ընթերցա-
նութույն՝ թե զեղարվեստական և թե քաղաքական հոգւմաների և նստերի:

Երեխաներին շատ են հետաքրքրում կենսապրական ակ-
նարկները, հեղափոխական արկածները: Վճրքան հետաքրք-
րութեամբ նրանք կկարդան Զապայիվի, Շչորսի, Կամոյի
կյանքի եղիզողներինց. բայց դժբախտաբար հրապարակի վրա
շատ քիչ բան ունենք այդ ուղղութեամբ: Նույն զրուխուսն և
աշխարհագրական և պատմական պատմութեանքներին նկատմամբ,
մինչդեռ աշխարհագրական և պատմական լավ չարագրված պատ-
մութեանքները — նանապարտորդութունները, արկածները, պատմա-
կան զեպքերը, հերոսութունները, — շատ ուժեղ կերպով վսզեո-
րում են մանուկներին և բոցավառում նրանց հուշական
աշխարհը:

Գիտական ֆանտաստիկ գրականութիւնը նույնպես մեծ
արժեք է ներկայացնում յերեխաների համար: Յայտուն կերպով
տալ ապագայի հետանկարները, զեպեցիկ պատկերները, գիտու-
թեան ապուղա նվաճումները — անձ կարևորը:

Համկոմկուսի (Բ) կենտկոմը մանկական գրականութեան
մասին արած վորոշման մեջ ասում է.

«Անհրաժեշտ է տալ մի շարք հետաքրքիր գրքեր, առաջին
հերթին ցածր տարիքի յերեխաների համար (հեքիաթ, չարադներ
և այլն): Մտողներին պարտականութիւնն է՝ ոգնել յերեխաներին
գրքեր մեռք բերելու, մանկական գրագարան կազմելու:»

դ) Քասրոմ յել կիմօ.

Մանուկների կոմունիստական դաստիարակութեան գործում,
ինչպես և նրանց ժամանցի և խելացի զվարճանքը կազմակեր-
պելու համար խոշոր նշանակութիւն ունեն թատրոնն ու կինոն:

ճիշտ և, դպրոցները մերթ ընդ մերթ այդ անում են, սակայն վոչ լրիվ չափով և վոչ ևլ լավ կազմակերպված: Պարզ և, վոչ դպրոցների կազմակերպած հաճախումներով մանուկները չեն ըստ վարարվում: Նրանց դրանից դուրս իրենց հաճախում են և թատրոն, և՛ կինո: Բայց այդ կատարվում և առանց ընտրության և առանց վորոշ նպատակի:

—Կինո յեմ գնում, փոս տվեց:

—Ա՛ն փոզն ու գնա, —ասում և ծնողը:

Ի՞նչ կինո, յե՞րը և սկսվելու, արդյոք յերեխան մի վորևե ոգուա կստանամ, թե՛ վոչ —այդ հարցերը ծնողներից շատերին շատ ցիչ են հետաքրքրում: Բայց ժվ կարող և յերազխավորել, վոր մեր կինոներում միշտ ևլ յերեխաներին մատչելի կամ ըստ վորակ ֆիլմեր են ցուլյց տալիս: Մեկ-մեկ արտասահմանյան այնպիսի անհաջող ֆիլմեր են լինում, վոր վոչ միայն յերեխաների, այլ նույնիսկ հասակավորների համար անիմաստ են:

Յերեխաները շատ շուա ապավորվող են և հաճախ ընկնում են ցրեյական կալիգոզների ողղեցության տակ և... աշխատում են լսողի միջոցով, կամ առանձին փորձերով վերահանգնել այդ կալիգոզներն իրականում: Հաճախ և պատահում, վոր յերեխաներն աշխատում են ևկրանի վրա տեսածը կյանքում կրկնել:

Կրկնում ենք, վոր կինոյի դարդացողական դաստիարակչական գերը խոշոր և, սակայն ինչպես վերևում գրականության նկատմամբ ընտրության խնդիր դրինք, այստեղ ևլ կինոյի նըկատմամբ ենք ալդ խնդիրը գնում:

Այժմ մենք մի շարք արժեքավոր մանկական ֆիլմեր ունենք. կան և այնպիսի ֆիլմեր, վորոնք հետաքրքրական են և շատ արժեքավոր թե՛ հասակավորների և թե՛ փոքրահասակների համար՝ «Չապայի», «Կապիտանի աղջիկը», «Կարտված մաշիկներ», «Մայր», «Գիճոր», «Հանդիպականը» և այլն, և այլն: Ծնողները հատուկ ժամեր պեռք և նվիրեն յերեխաների հետ կինո հաճախելու: Այդ հաճախումները պեռք և լինեն առաջին սեանաներին:

Մի քանի խոսք ևլ թատրոններ հաճախելու մասին: Այնտեղ, վորտեղ կան մանկական թատրոններ (տյուզեր), թատրոն հաճախելու գործը կազմակերպում և դպրոցը: Մակայն կան մի շարք պիյեսներ, վորոնք մտնում են մեծահասակների սեպեր-

տուարի մեջ, բայց միևնույն ժամանակ արժեքավոր են նաև մա-
նուկների և դեռահասների համար—12-ից բարձր տարիք ունե-
ցողների, որինտեղ՝ «մեկիդոր», «Պեպո» և այլն: Այս դեպքերում
չստ լավ կլինի, յեթև ծնողները խորհրդակցեն դասարանի դե-
կավար ուսուցչի հետ, թե ինչպիսի ներկայացումներ յերեխանե-
րը կարող են հաճախել:

Դյուզերում յերեխաների համար պետք և ոգտադորձել շքը-
ջիկ թատրոնները և սիրողների խմբերը: Դպրոցը պետք և բա-
նակցի այդ թատրոնների դեկավարներին հետ, վորպեսզի տարե-
կան մի քանի ներկայացում հասկապես մանուկներին համար
լինի:

Այդ հնարավոր է և անհրաժեշտ:

Յերեխաների դեղարդեստական ճաշակը զարգացնելու և նը-
րանց դիտական պաշարը խորացնելու համար կան շատ միջոց-
ներ, մանավանդ քաղաքներում, վորտեղ թանգարաններ կան,
վորտեղ պարբերաբար զանազան ցուցահանդեսներ են կազմա-
կերպվում: Մեր և ոտար նկարիչների լավագույն նկարներին
մեր յերեխաները պետք և ծանոթանան: Ձոնազան թերթներում
լինում են հաշոդ արտանկարներ: Դրանցից յուրաքանչյուր ըն-
տանիք կարող և շատ լավ ալրոմներ պատրաստել: Այդ հնարա-
վոր և և՛ քաղաքներում, և՛ դյուզերում:

Յերեխաների կյանքում մեծ տեղ և բռնում մանկա-
կան խաղը:

յ) Խաղն ընտանիքում

Փոքր հասակից, դեռ 3 տարեկանից սկսած, յերեխան ճըզ-
տում և խաղով զբաղվելու: Խաղի մեջ յերեխան աշխատում և
բավարարել իր կենսական պահանջները և հնտաքքբբությունը:
Խաղերը զարգացնում են նրա կոճասարուկաիվ ու ստեղծագործա-
կան ընդունակությունները: Խաղերի միջոցով հեշտ և լինում
պայքարել մանկական անգիսցիպլինարության դեմ, հեշտ և լի-
նում հետու, պահել վատ սովորություններից և չարությունից,
յերբ յերեխայի եներգիան գործադրվում և խելացի զվարճանքի
ուղղությամբ: Խաղի ժամանակ յերեխան իրեն ցուցաբերում և սու-
բողջապես, առանց քաղվելու, առանց ծածկամաության, և հանգես
և գալիս, իր բոլոր առանձնահատկություններով: Այդ հնարա-

վորութիւնն և տալիս ծնողներին՝ ավելի լավ ուսումնասիրելու իրենց յերեխաներին, ավելի լավ ծանոթանալու նրանց: Բայց դժբախտութիւնն այն և, վոր ծնողներից շատերը յերեխայի խողերին նայում են վորպէս չարութեան վրա, մոռանալով խաղի դաստիարակչական նշանակութիւնը, նրա անհրաժեշտութիւնը, նրա ոգտակարութիւնը: Թաղի ժամանակ յերեխան զարգացնում և իր զգացողութիւնները՝ տեսողութիւնը, լսողութիւնը, շոշափողութիւնը, գինամիկան, ճարպկութիւնը, տոկունութիւնը, ուշադրութիւնը, կամօքը: Լավ կադմակերպված խաղերը զարգացնում են յերեխաների մեջ կոլեկտիվ հասարակական ունակութիւններ և ընկերական զգացմունքներ: Այսուհետև խաղերը մեծ չափով ոժանդակում են յերեխաների առողջութեան ամբասպընդմանը, դարձնում են նրանց կենսութալու և ձեռնարկի, այսինքն խաղը տալիս և յերեխային մի շարք այնպիսի հասակութիւններ, առանց վորի դժվար և լիարժեք անձնավորութիւն ստանալ:

Թաղերը ծնողներից շատ բան չեն պահանջում. բացօթյա խաղերն իհարկէ վոչինչ չեն պահանջում. դժվար չի ձեռք բերել վալեյբոլ, կրոկետ, կեղի, գնդակ, շախմատ, դահուկներ, սահուկներ և այլն: Այդ ամենը շոշալութիւնն չե, այլ անհրաժեշտութիւն:

Թաղերը պետք և հեռու կադմակերպել կեղտոտ վայրից, վորտեղ յերեխաները չնշտ կերպով կարող են վարակվել:

Լավ և, յերբ ծնողները նույնպէս մասնակցում են խաղերին և աննկատելի կերպով զեկավարում խաղի ընթացքը. սակայն դժուշարար՝ չնչելով յերեխաների խնջնութիւնը և անհատականութիւնը:

Այս բոլորից չպետք և յեզրակացնել, վոր յերեխաներին պետք և հարկադրել հակառակ իրենց կամքի խաղերով զբաղվելու, լինի այդ ազատ ժամերին, թե հանգստի որերին:

Բաժական և տրամադրութիւնն ու համապատասխան միջավայր ստեղծել, և յերեխան առանց վորևէ հարկադրանքի կըդբաղվի խաղով:

Վոչ մի յերկրում մարդու կուլտուրականութեան համար
 այնքան նախաստիճաններ չկան, վորքան խորհրդալին յերկ-
 րում: Իրանով պետք և բացատրել մասսաների մեծ ձգտու-
 մը դեպի կուլտուրան և մեր իշխանութեան խոշորագույն ձեռ-
 նարկումներն այդ ուղղութեամբ: Բայց և այնպես մենք այսօր
 պետք և խոստովանվենք, վոր դեռ մեր անկուլտուրականութեա-
 նից շատ մնացորդներ կան: Ահա այդ մնացորդները վերացնելու
 և կուլտուրականութեան խնդիրն և դրվում: Անկուլտուրականու-
 թեանը մեր կենցաղում հանդես և զայն մանր-մուշր գործերում
 և արտահայտում և կողմութեամբ, անմաքութեամբ, ազնւ
 շարժ ու ձեռք, հակասողապահական գործողութեամբ, հարկե-
 ցողութեամբ, հայհոյանքներով և այլն, և այլն: Վորքան ևլ վոր
 դրանք յեղակի լինեն, մանր լինեն, մենք չպետք և մոռնանք,
 վոր այդ մանր-մուշր արարմունքներից գոլանում են անկուլ-
 տուրական սովորութեանները: Իրանք քանի զնում այնքան ա-
 վելի լուրջ բնույթ են ստանում: Իսկ մեզ բոլորիս շատ լավ
 հայտի յե, թե վորքան խոշոր նշանակութեան ունեն սովորու-
 թեանները մեր կյանքում: Ուստի անհրաժեշտ և յերեխաների
 մեջ սկզբից եեթ ստեղծել այնպիսի ունակութեաններ, վորոնք
 կնպաստեն յերեխայի կուլտուրականութեանը, յերեխայի կոմու-
 նիստական վարքագիծ ստեղծելուն, վորոնց հիմքը կոմունիստա-
 կան մտքը կլինի:

Մինչև պարոց գնալը, տանը՝ փողոցի կամ այլ ազգեցու-
 թեան տակ յերեխաները շատ անգամ սովորում են սխալ արտա-
 սանութեաններ, հայհոյանքի, ստախոսութեան (ցավոք սրտի
 պետք և ասել վոր կան ծնողներ, վորոնք նույնպես ստում են
 յերեխաների մոտ), անմաքութեան: Մինք տեսնում ենք, թե
 ինչպես ընտանեկան և շրջապատի անկուլտուրականութեանն իր
 խորը հետքերն և թողնում յերեխաների վրա: և այդ յերեխանե-
 րը մեծ դժվարութեամբ են ընտելանում դպրոցական կյանքին,
 գասեր սովորելուն:

Հարատև աշխատանք և Էսրիավոր այդպիսի յերեխաների
 միջից անկուլտուրականութեան հետքերը վոչնչացնելու: Այստեղ
 դպրոցը, պիտներ կոլեկտիվը և ընտանիքը պետք և միտսին ալ-

խատեն, համարընթակցութեան ստեղծեն Կան յերեխաներ, վորոնք դպրոցում իրենց վորոչ ժամանակ զսպված են պահում, սակայն ճինց վոր վրանները դարոցից դուրս են դնում, սկսում են զանազան անկարգութեաններ անել՝ հայհոյել, արամվայի, կառքերի պոչին կոչել, քար նետել, անցորդների նկատմամբ կոպտութեաններ թույլ տալ, ելեկտրական դանդեր քաշել, շների հետևից ընկնել և այլ անկարգութեաններ անել: Մտողները պետք է հետևեն և հետաքրքրվեն այդպիսի յերեխաներով, դիմելով անհրաժեշտ դաստիարակիչ միջոցների, և այդ մասին հայտնեն, դպրոցին, վորպեսզի համապատասխան աշխատանք կազմակերպվի այդ յերեխաների հետ:

Մեր կենցաղում շատ հաճախ նկատվում և, վոր յերեխաները չունեն քաղաքավարի վերաբերմունք դեպի իրենց ընկերները, դեպի հասակավորները: Տրամվայում նստած և աշակերտը, տրամվայ է մտնում մի ձերուհի, կամ վատառողջ մարդ, կամ կին—յերեխան գրկին: Մտա քիչ աշակերտ իր տեղը կզիջի նրանց:

«Սովորեցնել մանուկներին իրենց տեղը զիջել ձերուհիներին, կանանց, ոգնել նրանց, ընկած իրը բարձրացնել և հանձնել, քաղաքավարի կերպով ցույց տալ հարցրած հասցեն, խոսակցութեան ժամանակ չընդհատել—չեն համարվի արդո՞ք այդ բոլորը կեղծավորութեան, Թացորդներ հին ուսման իր, հաճոյանալու ձգտումներ: Ահ չի համարվի Քաղաքավարութեանը կեղծավորութեան չի: Սիրալիք լինել—չի նշանակում ստորաքարչ լինել: Ով յերեխայի կոպտութեաններն ու անքաղաքավարութեան դեմ չի պայքարում, նա չի ոճանդակում պրոլետարական դաստիարակութեանը, այլ ընդհակառակը՝ մղում և նրանց դեպի հետ» (Մ. Կոլցով):

Յերեխաների դաստիարակութեան դրժում մի շատ կարևոր հանգամանք կա՝ այդ այն և, վոր յերեխաներին լավ դաստիարակելու համար ծնողներն ու դաստիարակներն իրենք նույնպես պետք է հետևեն իրենց վարմունքներին՝ տալով յերեխաներին քաղաքավարութեան, ուշադիր լինելու, ուրիշին ողնելու, մաքրութեան, զգեստը և կոշիկները մաքուր պահելու լավագույն որինակներ: Հասակավորների լավ որինակները, նամանավանդ

Յնողներէ և ուսուցիչներէ որինսակնեբը, շատ մեծ դաստիարակչական նշանակութիւն ունենա

Յերևի պատահան կլինեց, վոր Յնողները կամ դասատուներեխաներին շըիը՝ ասելու տեղ ասում են՝ բենեղ կարիք՝ բոսկվիք։ Ընդհանրապես յեթե մենք հետեկու լինենք հասակավորներէ ցույց ավան զերարեբմուսնքին դեպի յերեխաները— շատ կուսուսութիւններ կնկատենք։

Երբորդային քաղաքացու ընտանիքը դպրոցական հասարակայնութիւնն ոճանդակութիւնմբ պետք և մեր յերեխաների մեջ դարդացնի մի շարք ունակութիւններ և սովորութիւններ։

Ահա այդ ունակութիւններէ և սովորութիւնների միւնիմումբ։

1. Միանգամայն կանոնավոր և մաքուր պահպանել ու վորոշ տեղում պահել ըստը իր իրերը-դրստները, վտանամանները, դրքերը և այլն (յերեխային պետք և տրվի վորոշ հարմարութիւն)։

2. Լինել մաքրասեր, կարգապահ՝ թե՛ դպրոցում, թե՛ տանը և թե՛ հասարակական վայրերում. չթքել, չաղտոտել, թղթի կըտորներ չդցնել ուր վոր պատահի։

3. Հետեկ զգեստին ու վտանամաններին և միշտ մաքուր պահել։

4. Վոչ մի տեղ և վոչ մի դեպքում չհայոյել, խուլիզանութիւններ չանել, կուլիտ չլինել։

5. Թոսել մաքուր գրական լիզվով, խոսակցութիւնն ժամանակ չընդհատել ուրիշներին։

Չափազանց կարևոր և յերեխաների մեջ աշխատելու կուլտուրա մացնել, նրանց ուսցիոնալ աշխատելու յեղանակներ սովորեցնել. աշխատանքը հասարակ գիտակցորեն, մտածված կերպով և կազմակերպված։

Չպետք և աշխատանքներէ մեջ խճճվել, մի քանի տարբեր աշխատանքներ միաժամանակ սկսել և դրանցից վոչ մեկն ել չաղարտել։

Մկտած աշխատանքը պետք և ավարտել։

Դպրոցը մենակ չի կարող յերեխայի ըստը աշխատանքներին հետեկ, նրա ըստը աշխատանքները դեկավարել, ոտուզել Ընտանիքի վրա խոշոր պարտականութիւն և դրվում, նը-

պատեի դպրոցի դաստիարակչական աշխատանքների ծավալման
և ամրապնդման գործին: Դպրոցում ձեռք բերած լուրաքանչյուր
դրական նվաճում պետք է ընտանիքում ամրապնդվի և դառնա յե-
րեկայի սեփականութունը. ընտանիքը փաստորեն պետք է դառ-
նա դպրոցի ոգնականը յերեկայի դաստիարակութւան գործում:
Այդ աշխատանքներում վորոշ փորձ ավին սերպուխովցիները:
Մտորն, վորպես հավելված, տալիս ենք Մոսկվայի մարզի Սեր-
պուխով քաղաքի՝ Համկամկուսի (բ) քաղկամի, Համ. ԱԿՅՍ քաղ-
կամի, քաղխորհրդի և քաղպրոճխորհրդի վորոշումը:

**ՄՈՍԿՎԱՅԻ ՄԱՐԶԻ ՍԵՐՊՈՒԽՈՎ ԲԱՂԱՔԻ ՀԱՄԿՈՄ-
ԿՈՒՄԻ (Բ) ԲԱՂՎՈՄԻ, ՀԱՄ. ԼԿՅԵՄ ԲԱՂՎՈՄԻ, ԲԱՂԽՈՐ-
ՅՐԳԻ ՑԵՎ ԲԱՂՊՐՈՑԻՈՐԿՐԳԻ ՎՈՐՈՅՈՒՄԸ ԵՐԱՆՎՈՐԱ-
ՎԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐԻ ՑԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ԼԵՎԱԳՈՒՅՆ ԳԱՍՏԻ-
ԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԿՈՆԿՈՒՐՄԻ ՄԱՍԻՆ»:**

Լենինի և Սաալինի կուսակցութիւնը և խորհրդային իշխա-
նութիւնը նախորդ 17 տարիների ընթացքում խոշորագույն աշ-
խատանք են կատարել յերկխաների դաստիարակութիւն զործը
կազմակերպելու համար: Դպրոցներում տարվում և յերկխաների
ընդհանուր ուսուցումը, միլիտնալոր յերկխաներ ընդգրկված են
պիտներ կազմակերպութիւն մեջ, կազմակերպված և նաև լայն
ցանց մտաւորների, մանկապարտեզների, մանկական կոնսուլտա-
ցիաների, դրադարանների, մանկական սանատորիաների, նամ-
բարների և հրապարակների:

Ընտանիքներում, վորտեղ յերկխան անց և կացնում իբ-
ժամանակի մեծ մասը, հաճախ յերկխայի կուլտուրական դաս-
տիարակութիւն համար չեն ստեղծվում ամենատարրական նը-
պաստաւոր պայմաններ: Յերկխաների սանձարձակութիւնը,
ներանց ներկայութիւնը հայհոյելն ու հարելը, յերկխաների
հակասանիտարական պայմանները, յերկխաների կուլտուրական
պահանջների հանգեղ անուշաղիր լինելը—բացասական խոշոր
հետևանքներ են թողնում:

Դրա հետևանքով մինչև որս վոյութիւն ունի յերկխաների
մեջ անկազմակերպվածութիւն, խուլիզանութիւն և մինչև իսկ
հանցագործութիւն:

Չայքար հանուն առողջ փոխարինողների, հանուն դաստի-
արակված, կրթված, ուրախ և կենսուրախ մանուկների—բոլոր
աշխատողների դործն և այդ:

Վեչ թե միայն լավ մտուրներ, մանկապարտեզներ, դպրոցներ, բուժարաններ պետք և ունենալ, այլ ամեն մի ընտանիք, իրենք՝ մայրերը և հայրերը, ամեն մի տնկոմ, գործկոմ և ժակտ պետք և հոգ տանի յերեսայի համար բարենպաստ պայմաններ ստեղծելու: Այս դեպքում կոմունիստ-ծնողները պետք և ցույց տան իրենց յերեսայիների լավ դաստիարակության արինակը: Լենինյան կոմսոմոն ու պիոներ կազմակերպություններն առաջամարտիկներ պետք և լինեն՝ ընտանիքում յերեսայիների կոմ-դաստիարակությունը կազմակերպելու գործում:

Սերպուխովի գործարանների լավագույն մայր բանվորուհիները, ինչպես՝ Կոսովի, Շվեբսկինի, Ֆեդխովի, Թոդյուզկինի, Միամնովի ընտանիքները—գործնականապես ապացուցեցին, թե ընտանիքն ինչքան շատ բան կարող և անել յուր յերեսայի դաստիարակության բարելավման գործում:

Համկոմկուսի (բ) քաղկոմը, Համ. ԼԿՅՄ-ը, քաղխորհուրդը, քաղպրոֆխորհուրդը վերջում են սդատագործել Մազնիստգորսկի և Կիյևի փորձը:

1. 1934 թ. դեկտեմբերի 1-ից մինչ խորհուրդների 7-րդ համագումարը հայտարարվում և կոնկուրս բանվորական ընտանիքների, մանկավարժների, բժիշկների, պիոներջոկատների, ֆարքիկգործարանային կոմիտեների, ակումբների վարչությունների, տնկոմների, ժակտերի բանվորական մտտակարգման կազմակերպությունների, արտագրության տնտեսվարների—ընտանիքներում յերեսայիների համար բարենպաստ պայմաններ ստեղծելու:

2. Հաստատել կոնկուրսի առաջնության հետեյալ պայմանները.

1. ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ա) Յերեսայի համար ունենալ առանձին ջնելու տեղ (մահ-ձակալ կամ թախտ), առանձին ներջնակոյ և անկողնի սպիտակեղենով: Ունենալ առանձին յերեսարբիչ, սապոն, ատամի խողանակ և փոշի, ճաշի համար առանձին ամանեղեն (ափսե, դտակ, բաժակ), ունենալ հազուատի և սրբիչի համար կախաբաններ:

բ) Ունենալ յերեսայի պարտադմունքի և խաղերի համար հատուկ անկյուն: Այս անկյունը մաքուր պահել, գարձնել հաճե-

լի և պեղեցիկ, հոգալ մանկական գրքերի, նկարների և խաղալիքների մասին:

դ. Բարեկալի վերելսայի խնամքը, ընտելացնել նրան մաքրության (ուտելուց առաջ լվանալ ձեռները, քնելուց առաջ լվանալ զոտները, ամեն մի վեցորյակում փոխել փոխնորդը): Ամեն որ մաքրել ատամները, կանոնադոր խուզվել և սանրվել: Ամեն որ մաքրել հազուստները և զոտնամանները:

ժամանակին քննցնել յերկսային (դպրոցականին զոչ ուշ քան ժամը 9-10), ժամանակին կերակրել նրան: Սենյակը կանոնադոր սղափոխել: Հոգ տանել զոր յերկսային բավարար չափով մաքուր սղում լինի, անուշադուր յան չմատնել յերկսայի հիվանդությունը, կանոնադոր - հաճախել մանկան կոնսուլտացիան:

Ամեն որ ստուգել, թե աչակերտ-յերկսային ինչպես և պատասխել ուսման առաջադրանքները: Հաճախ այցելել դպրոց և խորհրդակցել ուսուցչի հետ յերկսայի առաջադիմության և վարքի մասին: Զգտել, զոր յերկսային մանկավարժների ցուցումով իմանա մի քանի զոտանադորներ, պատմվածքներ, յերգեր ու խաղեր:

2. ՏՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵՆԵՐԻ ՅԵՎ ԲՆԱԿՎԱՐՁԿՈՊՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ա) Հատկացնել ժակաի կամ հանրակացարանի բակում հրապարակներ մանկական խաղերի համար, ունենալ սառցի բլրակ, հրապարակ, նստարաններ՝ հանգստանալու համար, տախտակ՝ ճոճվելու համար, դերան՝ զրան մանգալու համար, վալեյբոլ, սահնակներ, դահուկներ, սայլակներ և ճոճ:

բ) Ունենալ մանկական հատուկ սենյակ՝ գրքերով, նկարներով, բարձրախոսով և խաղերով (չաշկա, շախմատ, դոմինո և այլն), ունենալ հանրակացարանում և ժակտում մանկավարժներից, բժիշկներից և մայրերից հրահանգիչներ՝ ծնողների և յերկսայների համար:

3. ԱԿՈՒՄԲԻ ՀԱՄԱՐ

ա) Ամեն մի հանգստի որ՝ անցկացնել մանկական տոներ (մանկական ինքնադործուճեյություն, ներկայացում, կինո):

բ) Ակումբում հատկացնել մանկական ակումբային սենյակ՝

տարբեր շտապները մանկական խաղալիքներով: Դպրոցի և պիտոներավարների հետ միասին կազմակերպել ակումբում մանկական խմբակներ-դրամատիկական, մոդելային, նկարչուկայան և այլն:

բ) Ակումբին կից ունենալ դահուկային բազա, մանկական սղոան, մեծ սառցյա բլրակ և անհրաժեշտ պարագաներ (գահուկներ, շմուկներ և սահնակներ):

4. ՊԻՈՆՆԵՐ ՋՈՎԱՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ա) Ապահովել դպրոցում բոլոր պիտոներների համար լավազույն առաջադիմություն:

բ) Հնդգրկել շոկատի բոլոր յերեխաներին դպրոցի ակումբի և հանրակացարանի տարբեր խմբակների մեջ:

գ) Ցուցաբերել քաղաքի ծառատնկման և կանաչազարդման պահպանության լավ աշխատանք:

դ) Դպրոցական և պիտոներական կարգապահության կազմալուծման վոչ մի դեպք:

ե) Ունենալ անհրաժեշտ պիտույքները (թմբուկ, դրոշակ) և մեծ թվով յերեխաներ, վորոնք լավ իմանան պիտոներական խաղեր, պարեր, վոտանավորներ, յերգեր և պատմվածքներ:

3. Կոնկուրսի ղեկավարությունը հանձնարարել մրցման ժուրիին, հետևյալ կազմով ընկ. ընկ. Անդրիկով (նախագահ), Խոբրուսյանիկով (փոխնախագահ), Սակսչին, Ռյաբով, Ֆոմինով, Կալգինովա (Համ ԼԿՅՍՄ), Բլազով (խ. արեստ), Կազակովա (քաղլուսրաժին), Ջերննի (Վնարատ), Պավլովա (քաղլուսրաժին), Սարելիովա (Լուսաշխ), Բարենոսովա, Նիկիֆորովա, Ալեքսանդրև, Սինիչիկինա:

Տրամադրել կոնկուրսի ժուրիին 25000ռ., մրցման լավազույն մասնակցողներին պարգևատրելու համար:

4. Վորոշել հետևյալ նվերները՝ կոնկուրսի լավազույն մասնակցողների համար.

Լավ մայրերին և հայրերին	15՝ մրցանակ	100—200 ռ.
Լավ մանկավարժներին	15 »	100—200 ռ.
Լավ բժիշկներին	5 »	200—300 ռ.
Փարբիկ-գործարանների լավ նախագահներին	3 »	200—300 ռ.
Ակումբի լավ վարիչներին	3 »	100—200 ռ.

կոմյերիտ կոմիտեի լավ քարտուղարներին	3 մրցանակ	100— 200 ա.
լավ պիտներ շոկատներին	5 »	100— 200 ա.
լավ պիտներներին	100 »	20— 50 ա.
լավ տեղկոմներին և ժակտներին	10 »	100—1000 ա.
լավ մանկական խմբակներին	15 »	50— 200 ա.

Յանույթներ լավ վարիչներին, վորոնք յերեխաներին լավ են սպասարկում — 3 մրցանակ 100— 300 ա.

Բացի այդ, սուսնձնացնել 3000 ա. — հասարակական գծով յերեխաների հետ լավ աշխատանք տանողներին վարձատրելու համար:

Համկոմիտեի (բ) քաղկոմի: Համ. ԼԿՅԵՄ-ի քաղխորհրդի, քաղ. պրոֆխորհրդի միացյալ ժողովը բոլոր տեղական կադմակերպություններին նախազգուշացնում է, վոր այս կոնկուրսի իրադարձումը հոնդիսանում է քաղաքական կարևորագույն խընդիր, վորը պահանջում է նրանցից ամենորոյա մեծ ուշադրություն և հասարակական բոլոր ուժերի մորիլիզացիա:

Ժողովը հանձնարարում է.

1. Գործարկոմներին և կոմյերիտմիութեան կոմիտեներին՝ սուսնձնացնել հատուկ հրահանգիչներ, պիտներ շոկատներին ամբողջնել ցեխային կադմակերպությունների շոկատներին, ընդունել այդ գործի համար լավագույն բանվորուհիները՝ հասարակական աշխատանքի գծով յերեխաների մեջ աշխատելու համար:

2. Կուսկոմներին—ստեղծել գործարաններում մրցման տեղական ժուրիներ, արտագրութեան դիրեկտորի նախազանութեամբ:

3. Քաղխորհրդին—առ 1-ն գեկտեմբերի կարգի բերել յեռեխայի կեդարվիստական դաստիարակութեան շրջանային տունը:

4. Քաղուսարժիներին—կադմակերպել կամավոր հրահանգիչներ խմբակներ լավագույն մանկավարժները, բժիշկները և մայրերը՝ յերեխաների մեջ հանրակացարաններում և ժակտներում աշխատելու:

5. Կուսկոմներին, կադմակերպություններին—սխտեմատի

11
11997

կորեն լսել հաշվետվութեաններ կոմուն
յերեխաների դաստիարակութեան մասին
Ը. Քաղխորհուրդներին—հրապարակ
մանկան անապաստանութեան և հանցա
քարելու մասին:

Հանձնարարել պատասխազին, համաձայն որենքի, դատական
պատասխանատվութեան յենթարկել քաղաքացիներ կողմից և
Դիմիարովին՝ նրանց յերեխաների հանցագործ սանձարձակու
թեան, խուլիգանութեան և գողութեան համար:

7. Պարտավորեցնել խոշոր գործարանների գործարկումներին՝
ուսենալ ակումբային հաստիքային աշխատակից—յերեխաների
մեջ աշխատանք տանելու համար, և ապահովել յենթաշեփ պիտ
աներշտկատներին անհրաժեշտ իրերով և գործիքներով:

8. Կոնկուրսի ժյուրիի աշխատանքի պլանը հաստատել:

ՀԱՄԿՈՄԿՈՒՄԻ (Բ) ՍԵՐՊՈՒԽՈՎԻ ՔԱՂԿՈՄԻ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ
(Մ. ԱՆԴԻՆՅԵՎ)

ՀԱՄԼԿՅԵՄ ՍԵՐՊՈՒԽՈՎԻ ՔԱՂԿՈՄԻ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ (ՌՑԱՐՈՎ)
ՍԵՐՊՈՒԽՈՎԻ ՔԱՂԿՈՐՀԻՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԺՊԿ (ՏԻՄՈՅԵՅԵՎ)
ՍԵՐՊՈՒԽՈՎԻ ՔԱՂՊՐՈՅԽՈՐՀԻՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀ (ՄԱԿՈՇԻՆ)

